

Barnevernkonsulenters arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre

Utarbeidet av:

Sara Sellevoll Roberts

Fag:

Masteroppgave i familierapi og systemisk praksis

Kull:

MAGFAM 10

Veileder:

Ann-Kristin Johansen

Stuedsted:

Diakonhjemmet Høgskole, 2014

Innleveringsfrist: 30. mai 2014

Antall ord: 21 104

Forord

Jeg kan med glede skrive dette forordet, og si at nå er denne ”reisen” endelig over. Reisen som har vært utrolig krevende, dog veldig lærerikt. Jeg ville ikke vært foruten all den kunnskapen jeg sitter igjen med.

Jeg vil spesielt takke mine informanter som har gitt de viktigste bidragene for denne oppgaven, uten dem hadde ikke oppgaven blitt til. Mine informanter har både inspirert meg og utfordret meg i mine refleksjoner. Jeg er ydmyk over at de ønsket å åpne sine tanker og refleksjoner slik at jeg kunne bruke det i min studie.

Videre vil jeg gi en varm takk til min veileder Ann-Kristin Johansen som har inspirert meg gjennom sitt engasjement og kunnskap om temaet, samt kritiske blikk og oppmuntring for å få oppgaven ferdig.

Jeg ønsker også å takke mine medstudenter Tora og Tina som jeg jevnlig har møtt. Jeg har blitt inspirert i våre møter og diskusjoner både på Diakonhjemmet og hyttetur. Det har vært en vitamininnsprøytning å møte dere.

Mine foreldre vil jeg også takke, som har stilt velvillig opp for å passe mine barn slik at jeg kunne få mulighet til å få skrevet i fred. Deres støtte har vært uvurderlig. Og jeg vil takke mine skjønne barn som daglig gir meg glede, glede som jeg har bragt med meg inn i skrivelysten.

Til slutt vil jeg takke min kjære mann for sin støtte gjennom denne prosessen; gjennom å ha reist på turer med barna slik at jeg har fått skrivefred, sittet og lest korrektur og ikke minst holdt ut med mine prosesser og refleksjoner i dette arbeidet. Tusen hjertelig takk.

Oslo 30. mai 2014

Sara Sellevoll Roberts

Sammendrag

Studien tar for seg noen av de viktigste diskursene barnevernkonsulentene benytter seg av i sitt arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre. Det ble i 2010 registrert totalt 13 727 nye barn og unge som mottok barnevernstiltak. Av disse var 843 barn og unge som fikk tiltak grunnet vold i hjemmet. Dette utgjør cirka 6,14 prosent.

Problemstillingen som blir belyst er;

- Hvilke diskurser har barnevernkonsulentene om barn, vold og barnets beste, og hvilken virkning har disse diskursene for deres praksis?

Det er benyttet en kvalitativ undersøkelse med intervjuer av tre informanter, som alle jobber innenfor barnevernet på Østlandet. Intervjuene er foretatt på arbeidsplassene og hjemme hos informantene. Som grunnlag for analysen er Foucaults diskursanalyse benyttet som teoretisk forankring og som en metode for analyse. Analysen tar utgangspunkt i diskurser og forsøker å finne kontraster i disse. Kontrastene kommer til uttrykk ved ”å-være-i-verden” og ”å-snakke-om-verden”. Disse viser at det er forskjell mellom diskurs og praksis for barnevernkonsulentene.

Jeg har funnet fire overordnede diskurser, hvorav jeg opplever at disse diskursene går imot hverandre i flere saker. Dog er hovedfunnet at alle informantene mener at vold er skadelig uansett form, og barn bør beskyttes for det. Videre uttrykker de en form for systemfrustrasjon da de kanskje opplever at barns beste ikke alltid blir ivaretatt.

Innhold

1.0 Innledning.....	6
1.1 Samfunnets fokus på barn opplever vold fra sine foreldre.....	8
1.2 Barn som utsettes for vold i Norge.....	9
1.3 Undersøkelsens problemstilling	11
1.4 Andres forskning	11
1.5 Oppbygning av oppgaven.....	13
2.0 Teori	14
2.1 Vold mot barn.....	14
2.2 Biologiske diskurs	15
2.3 Psykologisk diskurs.....	16
2.4 Den juridiske diskurs.....	17
2.5 Sosiologiske diskurs	17
2.6 Diskurser og ideer om ”barnet”	17
2.6.1 Barndomssosiologien	18
2.6.2 Barneperspektiv	18
2.6.3 Barnet som aktør	19
2.7 Vurderinger om ”barnets beste”- et diskursivt felt.....	19
2.7.1 Tilknytningsteori	20
3.0 Metode.....	22
3.1 Vitenskapsteoretiske perspektiver	22
3.3 Systemisk paradigme.....	23
3.4 Diskurs og diskursanalyse	24
3.6 Utvalg og transkripsjon	27
3.7 Intervjusamtalen	28
3.8 Etske vurderinger i forhold til prosjektet	29
3.9 Analyse av intervjuene	30
4.0 Presentasjon av analyse	34
4.1 Barnevernkonsulentens rolle i et systemisk perspektiv.....	34
4.2 Fenomenet vold	34
4.2.1 Vold er komplekst	35
4.3 Barnet som sårbart.....	38
4.4 Barnet som passiv mottaker og kompetent aktør	41

4.5 Barns beste	44
4.6 Diskursene i praksis.....	45
4.6.1 Å arbeidet i et system hvor det biologiske prinsipp står sterkt	50
4.7 Voldssaker er svært vanskelig og er nok til å ta motet fra deg	52
5.0 Avslutning og oppsummering	55
5.1 Undersøkelsens betydning for framtidig praksis.....	57
Litteraturliste	60
Vedlegg 1. Informasjon til informantene	63
Vedlegg 2. Samtykkeerklæring	64
Vedlegg 3. Intervjuguide.....	65
Vedlegg 4. Svar på søknad fra NSD.....	66

1.0 Innledning

Møte

Det er vondt å vite
at du ikke vet
hvordan jeg lever i min virkelighet

Det er vondt å se
at du ikke ser
på meg når du ser meg
Jeg finnes ikke mer

Det er vondt å møtes
og ikke bli møtt
Du tror jeg ikke jeg bryr meg
jeg føler meg støtt

Det er vondt å leve
men kjenne seg død
i dine øyne
som avspeiler nød

Det er vondt å leve
å ikke få gi
men fylles av ord
jeg aldri kan si

Så se meg
Kjenn at jeg lever
Vit at jeg finnes
Forstå at jeg strever
Fyll meg med ord
med nærhet i blick
og vit at du og
er en del av det livet jeg fikk

(Gerd Ragna Bloch Thorsen)

Tema i denne oppgaven er barnevernkonsulenters arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre.

Min inspirasjon til temaet er gjennom min erfaring i mitt arbeid i kommunal barneverntjeneste. Jeg har møtt mange barn som har fått sin oppvekst preget av vold. Mitt arbeid med disse barna og deres familier har gjort sterkt inntrykk på meg og satt mange spor. Det er ofte komplekse saker med mange dilemmaer og utfordringer.

Jeg har ofte stilt meg spørsmålet; Når bør vi beskytte barna fra sine egne foreldre?

For mange barn er hjemmet det farligste stedet. Noen barn opplever at hånda som skulle tørket tårer slår hardt og uventet, og de som skulle beskytte dem mot vonde ting gjør dem vondt. Vi har smertelig erfart "Christoffer- saken", hvor gutten ble mishandlet til døde av sin egen stefar, og hvor mange så tegn på mishandling, men ingen gjorde noe.

I Norge har alle barn rett til beskyttelse mot vold, det står skrevet i FNs barnekonvensjon (1989) som er innarbeidet i den norske lovgivningen på ulike måter. Barn i Norge er definert som mennesker som er mellom 0 - 18 år. Barneloven (1982) og barnevernloven (1992) definerer de lovmessige rammene for å beskytte barn mot omsorgssvikt, som FNs barnekonvensjon definerer som forsømmelse og vanskjøtsel av barn. Videre skal lovene motvirke at barn lider fysisk og psykisk overlast, og de beskriver våre forpliktelser og ansvar for barn og ungdom; som foreldre, som voksne og som samfunn.

Hvordan man oppdrar barn kan variere sterkt innenfor og mellom ulike kulturer, familier og generasjoner. Noen bruker vold i oppdragelsen av sine barn. Jeg har i den sammenheng stilt meg spørsmålet om barn tåler mer juling hvis omgivelsene rundt oppfatter volden som legitim? Forskningen derimot viser at det tyder på at barn ser ut til å reagere svært likt på vold uavhengig av etnisk bakgrunn og på tvers av kulturer (Pinheiro & Unies, 2006, i Berggrav, 2013).

Det er mange hensyn og dilemmaer man må ta stilling til når man arbeider i barnevernet, og jeg har alltid vært opptatt av hvordan vi kan støtte og hjelpe barn slik at deres behov for beskyttelse og god omsorg best mulig kan ivaretas. Jeg tror dog ikke at det fins noen enkle og entydige svar. Hvordan vi alle posisjonerer oss og håndterer de dilemmaer vi står ovenfor har sammenheng med våre erfaringer og verdier, og med kunnskap og kulturelle diskurser i våre omgivelser (Winslade, 2003, i Kopperud, 2007). En enkel definisjon på diskurs kan være;

”Diskurs er en bestemt måte å snakke om og forstå verden på” (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

Barnevernkonsulenter som skal hjelpe barn og undersøke barns omsorgssituasjon, må forholde seg til politiske føringer, lovtekster og barnevernkontorets egne rutiner. I tillegg bringer de inn egne ideer og moralske tanker inn i dette arbeidet. Når mine informanter møter barn som har opplevd vold vil egne ideer og tanker påvirke synet på hvilket behov for hjelp det enkelte barn og deres familier trenger. De tanker og ideer har rot i diskurser det trekkes veksler på (Juul, 2010). Det er ikke alltid barnevernkonsulentene er klar over de diskurser som de bringer med seg inn i sitt arbeid.

Diskurser bidrar til perspektiver, forestillinger og begreper som vil være styrende for vårt fokus og vår oppmerksomhet (Ibid.). Mitt mål med denne studien er å få øye på hvilke diskurser barnevernkonsulenter posisjonerer seg i forhold til når de arbeider med barn som har opplevd vold fra sine foreldre. Ut fra et postmodernistisk og sosialkonstruksjonistisk perspektiv finnes det flere sannheter og måter å forholde seg til menneskelige utfordringer og dilemmaer på. Det er fra dette tankesettet jeg har basert min studie. Perspektivet har vært med meg gjennom innsamling og analyse av data, og i forståelsen og i anvendelsen av teori.

Opgaven omhandler barn som opplever vold fra sine foreldre, definert som voksne med foreldreansvar og eller daglig omsorg. Isdal (2000) definerer vold slik;

“Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.”

Mine informanter omtaler barn i intervjuene som har blitt direkte utsatt for fysisk vold og barn som har opplevd vold mellom foreldrene, samt barn som utsettes for vold i oppdragerøyemed. Jeg velger å beskrive disse voldsutøvelsene i teorikapittelet, men anser at alt handler om vold mot barn. Gamst (2011) påpeker at all fysisk vold også er psykisk vold. Når barn opplever at en forelder bruker vold mot en annen forelder som de er glad i og avhengig av, er også dette en form for psykisk vold (Øverlien, 2012). Jeg inkluderer tilslutt vold mot barn som skjer i oppdragerøyemed.

1.1 Samfunnets fokus på barn opplever vold fra sine foreldre

Barnevernssaker er aktuelle i norske medier, og barneverntjenestens vurderinger blir ofte gjenstand for debatt. Ett tydelig eksempel er hvor et foreldrepar, som hadde foregrepet seg seksuelt på sine tre mindreårige sønner over flere år blir omtalt i media. Det tok ett år fra de

Yngste barna fortalte i barnehagen og til Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk at de ble slått hjemme, til de ble plassert i fosterhjem. I etterfølgende ordskifte uttaler Åse Langballe, som er forsker innenfor fagfeltet vold og traumer blant barn og unge, i Dagbladet 16.2.2012 at barn tas ikke tilstrekkelig på alvor i barnehagen, på skolen, av barnevernet eller av andre offentlige instanser når de forteller om omsorgssvikt, vold eller seksuelle overgrep (Herseth, 2012). Stortingsrepresentant Linda Helleland uttaler seg i samme avis 17.2.2012 at barnevernet gir foreldre for mange sjanser før barnevernet griper inn og sier at ”nok er nok” (Hustadnes, 2012). Barneverntjenesten kommer i søkelyset både hvis det blir grepet inn for tidlig, for sent, eller ovenfor ”feil familier”. Konfliktfylte barnevernssaker blir ofte de som blir omtalt i media, og fremstillingen er ofte unyansert og har potensiale for å svekke den allmenne tilliten til barnevernet i befolkningen (Havik, 2004). På grunn av taushetsplikten samt hensyn til barnets behov for skjerming mot medieeksponering kommer barneverntjenestens vurderinger og opplevde dilemmaer sjelden fram (Sommerfeldt, 2012).

1.2 Barn som utsettes for vold i Norge

For de fleste barn representerer familien og hjemmet trygghet og sikkerhet, men for noen er hjemmet en arena fylt av redsel, stress og uro som følge av foreldrenes vold. Volden er problematisk for barn å forstå og håndtere, og det er vanskelig for barn å forlate eller rømme fra det (Cater, 2010). Selv om de fleste barn bor i et hjem med trygge og sikre rammer mener Carolina Øverlien (2010), forsker ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) at det er en alt for stor gruppe barn som vokser opp i familier der vold er en del av hverdagen. Volden kan se ulik ut i ulike familier, og ulike typer vold overlapper ofte hverandre.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at det i løpet av 2010 var nesten 50 000 barn og unge i Norge som mottok tiltak fra barnevernet. Statistikken viser at dette var en økning på 7 prosent fra året før. Hvor mange av disse barna som ble utsatt for vold viser dog ikke statistikken. Det ble derimot i samme år registrert totalt 13 727 nye barn og unge som mottok barnevernstiltak. Av disse var 843 nye barn og unge som fikk tiltak grunnet vold i hjemmet (Bergjordet, Dyrhaug, & Haugen, 2011). Dette viser igjen at det var det totalt 6,14 prosent av de nye registrerte barn som mottok tiltak grunnet vold i hjemmet i 2010.

Forskning om barn som opplever vold i hjemmet, begynte i USA på slutten av 1970-tallet. I Norge har interessen for de samme barna økt blant profesjonelle, politikere og forskere siden

begynnelsen av 2000-tallet (Cater & Øverlien, 2010) Forskningen om barn som opplever vold i hjemmet har i de siste årene fokusert på barnets rolle i relasjon til volden.

Nyere studier har bidratt til å øke forståelsen av hvordan barn selv opplever og håndterer vold. Barn påvirkes av volden på kort og lang sikt, og er ikke en passiv observatør. Som en konsekvens av å oppleve vold kan barna utvikle ulike helsemessige, sosiale og kognitive problemer. Samtidig poengterer forskningen at barn som vokser opp med voldsopplevelser i hjemmet blir ikke mindre følsomme for volden med tiden (Øverlien, 2010).

Forskning har også vist at barn som gjentatte ganger ble utsatt for vold reagerte sterkere gjennom mer aggressiv atferd (Cummings & Davies, 1994). Barnas reaksjoner kan variere og påvirkes av barnets sårbarhet, kjønn, alder og utvikling. Deres kontekstuelle livssituasjon, som tidligere opplevelser av aggresjon og konflikt, kan virke inn (Øverlien, 2010). Yngre barn har større risiko for å oppleve vold og vise negative psykologiske reaksjoner, siden de har større vanskeligheter med å forstå og beskrive volden, og for å distansere seg fra voldsepisoder (Graham-Bermann & Edleson, 2001).

Frem til høsten 2007 var det ingen nasjonale omfangsstudier på hvor mange barn som opplevde vold i hjemmet i Norge. Svein Mossige og Kari Stefansen (2007) ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring skrev den første norske omfangsstudien ”Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole”. Studien kartla tre ulike krenkelser; fysisk vold fra egne foreldre, vitneerfaringer om vold som rammet egne foreldre og til sist seksuelle overgrep. Totalt 7 033 avgangselever ved 67 videregående skoler deltok. Studien fant at nær 25 prosent hadde opplevd minst ett tilfelle av mildere fysisk vold fra en forelder i løpet av livet (for eksempel blitt dyttet, ristet, lugget, slått med flat hånd). 8 prosent rapporterte om grov vold fra minst en forelder, for eksempel slått med knyttneve, slått med en gjenstand, fått juling, fra minst en forelder. Hver tiende ungdom oppgav at de hadde sett eller hørt minst en av foreldrene bli utsatt for fysisk vold i løpet av oppveksten, og 6 prosent hadde sett eller hørt grov vold mot mor eller far. Mossige og Stefansen oppsummerte funnene med at det er relativt mange som har opplevd en mild krenkelse i løpet av oppveksten, og relativt få har opplevd det vi har definert som grove krenkelser, og svært få har opplevd både grov vold, grove vitneerfaringer og grove seksuelle overgrep (Ibid.).

Omfanget av fysiske overgrep mot de minste barna fra foreldre eller andre omsorgsgivere i Norge og i Norden er ikke kartlagt. Hos barn som blir undersøkt for skader på legevakt eller sykehus, viser studier at det er funnet grunn til å mistenke mishandling hos 1 til 8 prosent av

barna (Myhre, 2010). Mishandling kan ta form av slag, med eller uten bruk av gjenstand, spark, lugging, klyping, biting, kasting, brenning, og eventuelt skålding. I de groveste tilfellene kan overgrepene ta form av forgiftning, drapsforsøk eller drap. Skader som følge av mishandling i hjemmet er hyppigst blant de minste barna. Hos små barn er påførte hodeskader mest alvorlig og barnet kan skades for livet. I Skottland og USA er det funnet at per 100 000 barn under ett år ble 24 til 29 påført slike skader. En studie fra Ullevål universitetssykehus og NKVTS konkluderte med at 19 prosent av alvorlige hodeskader hos barn under tre år skyldes sannsynlig mishandling (Ibid.).

Vold mot barn kan i verste fall føre til drap. Kriminolog Vibeke Ottesen uttalte seg i Adresseavisen 29.11.2013 (P. Solberg, 2013) at foreldre som føler at de ikke strekker til og er i en sårbar situasjon, for eksempel ved samlivsbrudd, kan gi økt risiko for barnedrap. Det kan også skje i forbindelse med disiplinering av barnet. Internasjonal forskning viser at desto yngre barna er, er de mer utsatte for å bli drept av sine foreldre (ibid.).

1.3 Undersøkelsens problemstilling

Vold mot barn er et viktig tema som har fått økt oppmerksomhet i den senere tid, samt at barnets stemme og deltakelse er avgjørende for å finne strategier og fatte beslutninger til barnets beste (Eriksson, Cater, Dahlkild-Öhman, & Näsman, 2010). Jeg ønsker å undersøke de diskursene barnevernkonsulentene drar på når de møter barn, og hvordan disse kan påvirke den praksisen som utøves.

Problemstillingen som undersøkes er;

- Hvilke diskurser har barnevernkonsulentene om barn, vold og barnets beste, og hvilken virkning har disse diskursene for deres praksis?

1.4 Andres forskning

I min oppgave har jeg benyttet flere kilder fra annen forskning. Jeg velger å trekke ut de viktigste forskerne som har inspirert meg og vært relevant for min studie;

Randi Juul sin doktoravhandling fra 2010; "Barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger. Diskursive praksisformer og barneperspektiver i den kommunale barneverntjeneste, og konsekvenser i forhold til barna". I denne er hun opptatt av språk og diskursive praksisformer. Studien viser at det ikke er bare juridiske og økonomiske

maktformer som råder i barnevernets undersøkelsespraksis, men også kunnskapsmessig makt som får konsekvenser for barnevernets praksis.

Psykolog Per Isdal har gitt viktige bidrag for min oppgave gjennom boken; ”Mening med volden”. Her skriver han om ulike typer vold og hvilke skadevirkninger dette kan føre til. Han belyser at det er viktig å bruke voldsbegrepet, og ikke tilsløre dette med andre begreper, slik at man får bukt med volden.

Jeg vil også trekke frem rapporten til Silje Berggrav; ”Tåler barn mer juling?” som er skrevet i regi av Redd Barna. I denne kartlegger hun hjelpeapparatets håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier. Hun trekker frem forskning om skadevirkninger av volden. Denne rapporten har hjulpet meg til å belyse at barn som utsettes for vold kan ta like mye skade av det uansett hvor de kommer fra.

Maria Eriksson, Åsa Källström Cater, Gunnilla Dahlkild-Öhman og Elisabet Näsman har skrevet boken; ”Barns stemmer om vold; Å tolke og forstå”. Denne tar for seg hvordan barn tolker vold innenfor familien, utfordringer som ligger hos hjelpeapparatet samt myndighetenes intervensjoner i barns liv. Boken ser på barnet i lys av barndomssosiologien, hvor barnets stemme og deltakelse er avgjørende for å finne strategier og fatte beslutninger til barns beste. Videre belyser boken hvordan synet på vold kan føre til forskjellige konsekvenser for hvordan barns utsatthet blir forstått.

Boken til Kari Trøften Gamst; ”Profesjonelle barnesamtaler; Å ta barn på alvor”. Denne belyser at barn er kompetente informanter og må få slippe til med sin kompetanse, men det forutsetter gode måter å kommunisere med barn på. En barnesamtale handler om mer enn barns rett til å bli hørt, men også hvordan de blir hørt. Boken belyser også voldens påvirkning på barn, og mener at all fysisk vold er psykisk vold.

Tilslutt vil jeg også trekke frem voldsforsker Carolina Øverlien. Hun har gitt viktige bidrag inn i denne oppgaven gjennom boken; ”Vold i hjemmet: barns strategier”, delkapittel i ”Barns stemmer om vold”, samt rapporten om ”Barn som opplever vold i hjemmet- Kunnskapsstatus”. Hun belyser at det er en alt for stor gruppe barn som vokser opp i familier med vold, og at nyere forskning har bidratt til å øke forståelsen av hvordan barn selv opplever og håndterer vold.

1.5 Oppbygning av oppgaven

I kapittel én ser jeg på samfunnets fokus og det omfanget av barn som utsettes for vold i Norge samt beskriver hva slik vold kan føre til. Avslutningsvis presenterer jeg min problemstilling. Kapittel to er viet til teori som er knyttet til min problemstilling hvor jeg reflekterer over diskursene. I metodekapittelet viser jeg hvordan mitt utvalg og funn fremkommer samt presenterer Foucault diskursanalyse. I kapittel fire presenterer jeg mine funn og analyserer de kontraster barnevernkonsulentene har i sine diskurser. I tillegg viser jeg at diskursene påvirker den praksisen som utøves. I siste kapittelet oppsummerer jeg og trekker paralleller fra mine funn og beskriver hva denne undersøkelsen kan ha for framtidig praksis.

2.0 Teori

Funnene fra undersøkelsen viser at barnevernkonsulentene influeres av to hoveddiskurser i sitt arbeid med voldsutsatte barn. Disse er ”vold er skadelig” og ”barn bør beskyttes for vold”. Fire overordnede diskurser er identifisert i intervjuene; den sosiologiske-, den psykologiske-, den biologiske- og den juridiske diskurs. Disse blir presentert i hvert sitt delkapittel, og blir brukt for å belyse uttalelser og temaer i presentasjon av funn og analyser av hoveddiskursene. Jeg redegjør for hva disse diskursene betyr med utgangspunkt i barnet. Diskursene om hva vold er, er ikke ensbetydende, og jeg benytter et eget kapittel til dette, dog begrenset til psykisk og fysisk vold.

Jeg vil også ta for meg diskurser og ideer om barnet, i lys av barndomssosiologien, barneperspektiv og barnet som aktør. Til slutt belyser jeg hva ”barnets beste” er sett opp mot tilknytningsteori.

2.1 Vold mot barn

Voldsbegrepet har vært i stadig utvikling, fra å innbefatte aggressive handlinger til i dag å ta utgangspunkt i handlingens virkninger og opplevd krenkelse (Pape & Stefansen, 2004).

Psykolog Per Isdal (2000) ser på vold som relasjonelle handlinger som foregår mellom mennesker og der handlingens essens er makt og som har som mål å påvirke andre personer.

Isdal deler volden inn i fem ulike voldsformer; psykisk-, fysisk-, seksuell-, materiell- og latent vold. Felles for all vold er påvirkning gjennom påføring av noe vondt.

Fysisk vold er bruk av fysisk makt som har til hensikt å gi smerte, skade, skremme eller krenke et annet menneske for å slutte å gjøre noe det de vil, eller får dem til gjøre noe som de ikke selv vil. Volden kan inneholde et spekter av handlinger som for eksempel dytte, holde, riste, klype og drepe.

Psykisk vold har til hensikt å skade, skremme eller krenke andre uten direkte å bruke fysisk makt. Ved bruk av bakenforliggende makt eller trussel kan man dominere og styre andre personer. Den er mer usynlig og vanskeligere å måle enn den fysiske volden. For eksempel kan psykisk vold mot barn innebære at en voksen person systematisk og over lengre periode behandler et barn på en nedverdiggende måte (Isdal, 2000).

Når barn opplever vold i hjemmet, kan det klassifiseres som psykisk vold (Øverlien, 2012). Traumeforskningen har gitt kunnskap om at bare det å leve i en voldsatmosfære er nok til å traumatisere barnet. Barnet trenger ikke nødvendigvis selv å være direkte utsatt for vold. Forskningen viser også at barnet kan bli utsatt for mishandling og oppleve mangler i omsorgen fra den utsatte forelderens side (Holden, 1998, i Forsberg, 2010).

Kombinasjonen av fysisk og psykisk vold i form av krenkende ord og handlinger, trusler og kontroll kan gjøre opplevelsen særlig belastende for barn (Øverlien, 2012).

Begrepet oppdragervold er omstridt og favner ofte om både fysisk og psykisk vold. I en del forskningslitteratur brukes begrepet oppdragervold, og defineres som vold med sikte å påføre barnet smerte, men ikke skade. Hensikten er å korrigere og kontrollere oppførsel (Straus og Donnelly, 2001, i Berggrav, 2013). Dog mener enkelte fagmiljøer, som ved de statlige barnehusene, at begrepet har en legitimerende effekt for barnet og utøver, og bør derfor ikke brukes, men heller snakke om ”vold i oppdragelsen”. Grensen mellom vold som ledd i oppdragelsen og vold som resultat av frustrasjon og sinne er ikke alltid lett å skille, verken for utøveren eller den som utsettes for den (Berggrav, 2013).

Isdal (2000) understreker at det er viktig å bruke begrepet “vold”, for bruken av ordet ”vold” hjelper folk til å bedre forstå det ubehag de føler. Hvis man kaller volden for noe annet og nøytralt, vil det ikke bli samsvar mellom de ordene som brukes og ubehaget hos den som utsettes for volden. “Vold må gjøres til vold”, bare på den måten kan man få bukt med volden. Både på individplan og på samfunnsplan. Isdal presiserer at volden rår fordi den innpakkes i ord som fjerner ubehaget i volden. Når man “klapser” sine barn eller slår dem av kjærlighet, så er ikke dette noe annet enn vold. Gjennom å bruke ordet vold, setter det ord på at en handling ikke er riktig og at man må gjøre noe med det. Bruken av ordet vold leder til kreativitet hvor man da må problematisere og analysere handlingen og prøve å finne alternative handlingsmåter (Ibid.).

2.2 Biologiske diskurs

Den biologiske diskurs kan sees i kontekst¹ med biologiske prinsipp. I Norge står det biologiske prinsipp sterkt innenfor familie- og barnerett og bygger på en grunnleggende forståelse av at barn primært skal vokse opp hos sine biologiske foreldre (Stiklestad, 2007).

¹ Begrepet ”kontekst” knyttes til den psykologiske rammen en forstår og fortolker situasjoner ut fra (Hårtveit & Jensen, 2004).

Ved utforming av tiltak etter barnevernloven ligger det samme prinsipp som et grunnsyn. NOU² 2000:12 ;

”(...) Det kan anses å være en del av vår samfunnsordning at foreldre oppdrar sine egne barn. Tilknytning til de biologiske foreldre er i seg selv en ressurs for barnet. Gjennom at foreldrene tar ansvar for barnets oppvekst, får de muligheter for å videreføre sine egne verdier til barnet (...).”

FNs Barnekonvensjon (1989) slår fast at barn og familie hører sammen. I konvensjonens artikkel ni, uttrykkes det at statene skal garantere for at barn som hovedregel ikke blir skilt fra sine foreldre mot deres vilje.

Raundalen-utvalget i NOU 2012:5 utfordrer det biologiske prinsipp som det førende for den rettslige forankringen av barnevernarbeid, og dermed barnevernkonsulentenes vurderinger. I utredningen ble det konkludert med at det bør innføres et nytt prinsipp som har forrang over det biologiske prinsipp. Definisjonen på det nye prinsippet er foreslått å være; «prinsipp for utviklingsfremmende tilknytning”. I konklusjonen ble det lagt vekt på at terskelen for omsorgsovertakelse bør vurderes opp mot kvaliteten på relasjonen og tilknytningen mellom omsorgspersonene og barnet. Fokuset bør være om kvaliteten er utviklingsstøttende eller ikke (Ibid.).

2.3 Psykologisk diskurs

Den psykologiske diskurs vektlegger årsaker og forklaringer på relasjonelle, følelsesmessige og tilknytningsmessige forhold. Dette kan sees i lys av Raundalen-utvalgets konklusjon. Psykolog Larsen (2004, i Juul, 2010) fremhever at godt foreldreskap ikke primært sett handler om biologi. Det handler vel så mye om kulturelle, sosiale og psykologiske forhold. I psykopatologimodellen, som har fokus på menneskelig utvikling og personlighet, blir foreldrenes atferd oppfattet som årsak og risikofaktorer. Dette ved at deres psykopatologi kan overføres til barn som følge av manglende omsorgsevne. Modellen legger opp til en diagnostisering av foreldre og barn (Juul, 2010). I den psykologiske diskursen finner vi forklaringer som handler om psykiske forhold og oppvekstsvilkår som årsaker til vold i nære relasjoner (Møller, 2000).

Dersom familien ikke kan gi barna tilfredsstillende og nødvendig trygghet og sikkerhet, mister den sin legitimitet. Samfunnet har da rett til å gripe inn, enten med hjelpetiltak eller mer omfattende tiltak. Barnevernets oppgave blir da å ivareta de oppgavene som foreldrene

² NOU står for Norsk offentlig utredning.

ikke klarer.

2.4 Den juridiske diskurs

Siden Vergerådslovens av 1896 har barnevernet vært regulert av et lovverk, og barnevernkonsulentene har hatt formell makt til å gripe inn ovenfor familier når det er mistanke om at barn lider overlast. Lov om barneverntjenester (1992) gir dagens barnevernkonsulenter mandat. Den inneholder også bestemmelser om barns rettigheter i forbindelse med barnevernets undersøkelser (Juul, 2010).

Lovverket har de siste årene fokusert mer på barn og foreldre rettigheter. Egelund og Sundell (2001, i Juul, 2010) kaller det for “sociolegal” diskurs, hvor fokuset er mer rettet mot foreldre og barns rettigheter. Det legges vekt på å utføre prosedyrer riktig og leve opp til legale krav og kriterier. Risikofaktorer skal dokumentere og man må fremskaffe bevis på at barnets situasjon ikke er god nok. Egelund og Sundell mener dog at denne diskursen ikke har nok fokus på barnets og foreldrenes kontekstuelle opplevelse av sin situasjon (Ibid.).

Juridisk sett har alle barn rett til ytringsfrihet, deltakelse, beskyttelse og omsorg. Hva som legges i disse begrepene er et tolknings spørsmål. Både barnevernloven og barnekonvensjonen inneholder forbehold om barns ytringsfrihet og deltakelse. For eksempel forventes det at voksne vurderer om barn som under 7 år er modne nok til å bli hørt (Juul, 2010).

2.5 Sosiologiske diskurs

Oppvekst, tilhørighet og menneskets virksomhet på forskjellige arenaer har stor betydning for å kunne forstå enkeltmenneskets personlighetsutvikling innen den sosiologiske diskurs. Mennesket har en sosial historie og en egen sosial og kulturell identitet. Tidligere erfaringer har betydning for handlingsvalg og beslutninger (Møller, 2000).

Volden kan gå over i generasjoner og dette kan forklares gjennom at barnet har lært at vold kan brukes ved å løse konflikter (Kvelling, 2010). Sosiologien forklarer volden med at man må se en sammenheng mellom familiestruktur, samfunnsstruktur og sosiale faktorer. Individ og samfunn kan ikke forstås uavhengig av hverandre (Møller, 2000).

2.6 Diskurser og ideer om ”barnet”

Historien har vist at synet på, og forventningen om hva barn er har vært i forandring opp gjennom tiden. Både prester, pedagoger, historikere, antropologer, sosiologer og psykologer

har hatt ulike syn på dette, hvor påstandene kan ha vært motstridende. Beskrivelsene av barnet har variert fra det underdanige-, det formbare-, det beskyttende-, det sårbare- og det medvirkende barnet. Etter psykiatriens inntreden i barnevernet begynte man også å bruke begrepet ”barnets beste” (Juul, 2010).

2.6.1 Barndomssosiologien

Barndomssosiologene James, Prout og Jenks (1990, 1998, i Juul, 2010) har vært sentrale bidragsyttere til det nye ”barndomsparadigme”. De føyer seg inn i rekken av mange postmodernister som har et ønske om å forkaste de vitenskapelige fortellingene, til fordel for mer kunnskap om kontekster, kulturer og historier om barnet (Juul, 2010).

Barndomssosiologien ser på barn og barndom som sosialt og kulturelt konstruerte fenomener, og ikke naturgitte og selvfølgelige (Näsman, Cater, & Eriksson, 2010). For eksempel har man en lovgivning i Norge som skal beskytte barn mot utnyttning og undertrykking. Dette begrenser voksnes frihet ovenfor barn, og kan gjøre enkelte handlinger utført av voksne ulovlig.

Barn anses ikke som passive mottakere av omverdenens påvirkning. I stedet for å se på barndommen som en periode i utvikling mot et fremtidig mål, om å bli voksen, så setter barndomssosiologien fokus på barns liv her og nå. Barna sees på som kompetente aktører som iakttar, tolker og bedømmer, og velger å handle i relasjon til omgivelsene. Barn er selv med på å skape sin egen barndom, og på iscenesette seg selv som barn og dermed medskapere av de andre sosiale posisjonene i relasjonsnettverket (Näsman et al., 2010).

2.6.2 Barneperspektiv

I arbeid med barn er det viktig å ha et barneperspektiv. Dette innebærer å betrakte og behandle barn som selvstendige individer, med egne behov, interesser og rettigheter. De som skal hjelpe barn må forholde seg til dem direkte for å få kunnskap om deres opplevelse. Heltne og Steinsvåg (2011) poengterer at samtidig som man har fokus på barn, må man også ha fokus på foreldrene. Man kan ikke hjelpe barn som opplever vold i familien uten å ha en forståelse for de voksnes situasjon og ha gode tiltak rettet mot dem. Dog må ikke fokuset på foreldrene føre til at barnas situasjon og deres behov blir utydelig, bagatellisert og usynlig.

2.6.3 Barnet som aktør

Barn som anerkjente aktører i samfunnet har ført til at de tilskrives kompetanse og omtales som samfunnsborgere, et begrep som tidligere utelukket dem. Barns rolle som samfunnsborgere handler i stor grad om rettigheter (Näsman et al., 2010). I barnekonvensjonen (1989) kategoriseres rettighetene som krav på beskyttelse og delaktighet.

I avgjørelser som omhandler og berører barnet kan deres rett på beskyttelse stå i kontrast til deres rett til medbestemmelse, hvor kombinasjon av disse kan være til barnets beste.

Diskusjonen om hvordan dette skal kombineres er viktig, men kan være vanskelig.

Internasjonalt er dette betegnet som et velferdsperspektiv kontra et rettighetsperspektiv.

I velferdsperspektivet er det de voksne som tar seg av behovene til barn og definerer barns beste, men i rettighetsperspektivet ser man på barnet som en kompetent aktør med egne rettigheter, særlig når det gjelder medbestemmelse. Velferdsperspektivet kan dog være noe utydelig i den vestlige verden, da borgernes demokratiske rettigheter har vært regnet som en del av velferden. Det kan derfor være bedre å omtale et omsorgsperspektiv versus et rettighetsperspektiv. Dette igjen ut fra et ønske om å tydeliggjøre barnets avhengighet ovenfor omsorgen fra de voksne (Näsman et al., 2010).

Eksempelvis er det i barnevernloven (1992) § 6-3 regulert barns rett til innflytelse under behandlingen av barnevernssaker. De har rett til å si sin mening dersom de er i stand til å danne egne synspunkter, og bli informert i saker som berører dem. Barn over 15 år har alltid rett til å opptre som part i saker. Barn yngre enn dette kan i enkelte tilfeller være part, for eksempel i tiltak ved atferdsvansker og menneskehandel. Det at barnet har rett til å uttale seg betyr ikke at de får det avgjørende ordet. Det kan variere fra sak til sak om hvor mye barnets synspunkt skal bli vektlagt (Eriksson & Näsman, 2010). Dette kan sees på som en tvetydighet i synet på barn, hvor det på den ene siden blir et objekt og motsatt som en aktør.

2.7 Vurderinger om ”barnets beste”- et diskursivt felt

Et overordnet prinsipp for barnevernets arbeid er at tiltak som settes i verk skal være til barnets beste, jf. § 4-1 i barnevernloven (1992). Barnet er den sentrale personen. Ved vurderingen av hva som er best for barnet skal det legges vekt på å gi barnet en stabil og god voksenkontakt samt kontinuitet i omsorgen. Hvis barn og foreldre har motstridende interesser, er det hensynet til barnet som er avgjørende. Barnevernet skal uansett prøve å få foreldrene til

å samarbeide om de tiltak som planlegges og gjennomføres.

Hva som er til beste for barnet er det ingen fasit på, for ingen barn er like og det er stor forskjell på hva de tåler av påkjenninger. Barnets grunnleggende behov for beskyttelse og omsorg må derfor vektlegges framfor foreldrenes rettigheter. Hva som anses som barnets beste er i stadig utvikling. De faglige vurderingene er i stadig utvikling og styres av forskning, systematiserende kunnskap og endringer i kulturelle normer (Kalsrud, 2012).

2.7.1 Tilknytningsteori

Teoriene om tilknytning og tilknytningsprosessen innenfor utviklingspsykologien har stor betydning for barnevernarbeid. De vurderingene barnevernet tar bør baseres på hvilken grad og hvordan barnet er knyttet til sine omsorgspersoner. Spesielt viktig er dette når barnevernet skal iverksette tiltak for det enkelte barn og deres familie (Juul, 2010).

Psykologiske teorier om barns utvikling er opptatt av at barn har behov for omsorg, oppfølging og beskyttelse, gitt av forutsigbare og stabile omsorgspersoner. Dette for at barnet skal utvikle seg adekvat og bli et individ som kan ta ansvar for seg selv. Kvaliteten på denne tilknytningen vil danne mønster for senere tilknytningsforhold. Hvis barn får en utrygg eller manglende tilknytning vil det kunne føre til problemer for barn senere i livet (Bunkholdt, 1994).

Barn er avhengig av andre, gjennom omsorg, oppdragelse og oppfølging. Omsorg og oppdragerutøvelsen avhenger av det barnesyn den voksne har og utøver, hevder professor Nygren (1995). Han beskriver omsorgsbegrepet ut fra tre syn; Behov for omsorg, hvor dette skal ivareta barnets behov på de mest hensiktsmessige tidspunktene. Behov for utvikling, som skal ivareta barnets sosiale ferdigheter samt fysisk og psykisk utvikling. Til slutt behov for omsorg i oppdragelse, hvor verdier, normer og ideologi står sterkt.

Disse tre synene vil være flettet inn i hverandre og vil være med på å bestemme på hvilket nivå et barn får et meningsfylt liv i et samfunn og i en kultur (Ibid.).

Dr. Killén har fokus på foreldreferdighetene som igjen har betydning for å skape en trygg tilknytning hos barn. Hun hevder at foreldre må ha evne til å oppfatte barn realistisk, evne til å se de avhengighets- og følelsesmessige behov barn har, samt barnets forutsetning for mestring. Evne til å engasjere seg positivt i samspill med barnet, og vise empati er viktig. Videre er det essensielt at omsorgspersoner kan prioritere barns mest grunnleggende behov

foran sine egne, samt evnen til å bære egen smerte og frustrasjon uten å av reagere på barnet.

Belastningsfaktorer i foreldrenes oppvekst, psykiske vansker, psykisk utviklingshemming, umodenhet og rusmisbruk hos foreldre, kan være faktorer som reduserer foreldrenes mulighet for å være gode omsorgspersoner. Killén understreker at det er viktig å skaffe seg viten om hvorvidt mangelfulle foreldrefunksjoner er situasjonsbetingede eller ikke (Killén, 2004).

3.0 Metode

3.1 Vitenskapsteoretiske perspektiver

I valget mellom kvalitativ og kvantitativ metode, har jeg valgt den kvalitative. Jeg mener at kvantitativ metode ikke nødvendigvis er best for å belyse min problemstilling. Kvalitativ forskning kan gi dypere innsikt i hvordan mennesker forholder seg i sin situasjon. Metoden søker å forstå verden fra informantens synsvinkel samt det å få fram menneskers erfaringer, tanker og opplevelser og betydning av disse (Thagaard, 2009). Ut fra dette anser jeg at kvalitative forskningsintervju er den mest hensiktsmessige metoden for å belyse min problemstilling.

Den vitenskapsteoretiske forankringen forskeren har er grunnlaget hans/hennes når han/hun søker informasjon om et fenomen (Thagaard, 2009). Av dette kan forskerspørsmålene bli av ontologisk eller epistemologisk art ³.

Jeg oppfatter mennesker som aktive aktører som lever sine liv i komplekse og mangfoldige kontekster (ontologi). Vi alle fortolker den verden vi lever i, og vi handler ut i fra de forutsetninger og premisser vi har. Alle bringer med seg en forforståelse som vi fortolker verden ut fra, både barn, foreldre, barnevernkonsulenter og jeg som forsker (Gadamer 1975/2004, i Juul, 2010). Den kunnskapen og de erfaringene jeg har, tar jeg med i min analyse, det samme gjør barnevernkonsulentene. Fra mitt datamateriale på side 22 kan det eksemplifiseres når informanten sier at det viktigste i hennes arbeid er å ”løfte” barn opp og frem. Dette kan det si noe om hennes erfaring om når barn ikke har blitt ”løftet” frem. Ut i fra min forforståelse at det er dog ingen selvfølgelighet at barnevernkonsulentene ”løfter” frem barnet. Det fraværende blir det implisitte (Lundby, 1998).

Informanten fortalte i intervjuet om et barn som ikke hadde blitt ”løftet” frem, og hvor volden hadde fortsatt i flere år uten at noen satt en stopper for det. Selv om dette hadde vært en bekymring både for barnevernet og barnehagen. Jeg tenker at en slik situasjon kan gjøre noe med den faglige forståelsen til den aktuelle barnevernkonsulenten, men også noe med følelsene. Andres lidelse kan bevege oss, og har man selv gjort en ”tabbe” eller sett andre

³ Ontologiske spørsmål er knyttet til hva som er tingenes egenskaper og hvordan virkeligheten faktisk ser ut. Epistemologiske spørsmål er knyttet til hvordan vi kan vite eller erkjenne hva som er sant og gyldig og hva vitenskapelig viten egentlig er. Spørsmålet er hvordan kan vi få slik kunnskap eller oppnå denne type kunnskap (Thornquist, 2003).

gjøre en ”tabbe” i sitt arbeid, så ønsker man ikke å gjøre det på nytt. Vi tolker verden ut i fra våre erfaringer.

I oppgaven bruker jeg diskursanalyse for å identifisere hvilke diskurser barnevernkonsulentene posisjonerer seg innenfor i sitt arbeid. Dette blir en del av min epistemologi, i tillegg til at jeg bringer inn andres forskning og teori.

3.3 Systemisk paradigme

Det systemiske paradigmet har fokus på relasjoner, og at fenomener er en del av et samspill, ikke som et individuelt problem eller en spesiell egenskap. Konteksten et fenomen opptrer i er et viktig element når man skal forstå et fenomen (Jensen, 2009).

Gregory Bateson (1904-1980) var en av de fremste representantene av dette paradigmet, han så på mennesket som del av en helhet, en helhet mennesket ikke kan sees uavhengig av. Han kritiserte den positivistiske tankegangen for å være egosentrisk, hvor man tenker at man selv er løsrevet fra helheten. Denne tankegangen kunne føre til sult, krig og forurensning av naturen (Jensen, 2009).

Opgaven tar utgangspunkt i fenomenologisk og sosialkonstruksjonistisk perspektiv som er forankret i det systemiske paradigme. Fenomenologien tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å oppnå en forståelse av en dypere mening i enkeltpersoners erfaringer (Thagaard, 2009). Selv om jeg ønsker å ha en fenomenologisk tilnærming i studien min, så har jeg med min egen forforståelse. Jeg vil i tillegg ta med en hermeneutisk tilnærming. I hermeneutiske fenomenologi er forskerens forforståelse en forutsetning for å kunne se og utvikle ny kunnskap og forståelse. Det hermeneutiske handler om hvordan mennesker tolker og forstår verden. Tilnærmingen vektlegger at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomenet kan tolkes på flere nivåer. Mening kan bare forstås i lys av den sammenheng et fenomen opptrer i, altså konteksten.

Fenomenologi søker informantenes opplevelse av sin situasjon, og er trofast mot denne opplevelsen, og har en kritisk holdning til etablerte ideologier. Fenomenologi passer for forskere som har en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver, og som ønsker å beskrive verden slik den oppleves av informantene (Ibid.). Dette opplever jeg er i tråd med det min intensjon da jeg er ute etter barnevernkonsulenters diskurser i arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre.

Sosialkonstruksjonistene hevder at virkeligheten er sosialt konstruert og at det ikke finnes noen virkelighet utenfor språket (Jensen, 2009). Mennesket forstår virkeligheten med bakgrunn i sine sosiale erfaringer. Det ligger mulighet til endring ved å gjøre seg nye sosiale erfaringer. Sosialkonstruksjonisme er opptatt av relasjoner hvor i det produseres kunnskap via språk. Man legger vekt på de fortellingene som konstrueres i disse relasjonene. Relasjoner oppfattes som språklige, og sosiale sammenhenger hvor vår subjektivitet blir dannet (Krøyer, 2007, i Rennestraum, 2011). Det betyr at vår opplevelse av hvem vi er blir et resultat av de relasjonelle forhold vi har i og med omgivelsene. Vold som barn opplever fra sine foreldre får betydning for barns selvoppfatning og egenverd. Om den relasjonelle konteksten endres, vil dette få innvirkning på barnas følelser om seg selv og andre (Rennestraum, 2011).

Ved hjelp av sosialkonstruksjonismen kan man finne mønstre om hva innenfor barneverntjenesten skaper mening til begrepet ”barnets beste” når barn opplever vold fra sine foreldre. Språket konstruerer mening til det vi snakker om. Ordets betydning avhenger i høy grad av den setningen den inngår i, det vil si at vi alltid må se ting i den sammenhengen det blir sagt (Gergen & Gergen, 2005).

Når jeg intervjuer barnevernkonsulenter om deres møte med barn som har opplevd vold fra sine foreldre, konstrueres det i intervjusituasjonen kontekstbundet kunnskap. Denne kunnskapen er ikke allmenngyldig og overførbar til hvordan andre barnevernkonsulenter arbeider i slike saker. Jeg vurderer dog deltakerne i undersøkelsen som representative for barnevernkonsulenter som arbeider med barn som har opplevd vold. Slik kan kunnskapen som konstrueres i intervjuet ha gyldighet utover den konkrete situasjon. Dette ved å skape gjenkjennelse hos leseren og forhåpentligvis også kunne tilby flere, og utvidede, forståelsesmåter for temaet (Thaagard, 2009, i Kopperud, 2007). Kunnskapsproduktet som presenteres er skapt i en interaksjon mellom mine informanter, den transkriberte intervjuteksten, litteratur, oppgaveteksten og meg. Forhåpentligvis vil kunnskapsproduksjonen fortsette i leserens kommunikasjon med teksten.

3.4 Diskurs og diskursanalyse

Jeg plasserer meg i språkssystemiske paradigme i dette studiet, og er opptatt av diskursive praksiser. Innenfor paradigmet viser diskursanalysen seg som en egnet metode til å identifisere diskurser slik de kommer til uttrykk hos barnevernkonsulenter. I boken ”Diskursanalyse som teori og metode” definerer Jørgensen og Phillips (1999) diskurs som;

”en bestemt måte å tale om og forstå verden (eller utsnitt av verden) på”.

Diskursanalyse representerer en teoretisk og metodologisk tilnærming til analyser av samtaler. Analysen kan gi innsikt i hvordan personer skaper mening til det de sier ved å forholde seg til kulturelt etablerte måter å snakke om bestemte temaer på. Forståelsen vi har er preget av kulturen og tiden vi lever i. Gjennom samtaler med andre utvikler vi vår forståelse av omverdenen, som igjen representerer et utgangspunkt for sosiale handlinger (ibid.).

Diskursanalyse har som ideal at vi arbeider både med lydopptak og transkribert tekst. I oppgaven vil jeg analysere på individnivå, og vil fokusere på de diskursene som informantene forholder seg til i samtalen. Ved å fokusere på krisepunkter, som er brudd i samtalen, kan det bevisstgjøre forskjellige diskurser som personer anvender i en samtale (Thagaard, 2009).

Begrepet diskurs er omstridt, og ofte dekker begrepet en ide om at språket vårt er strukturert i ulike mønstre som preger våre utsagn. En dominant diskurs innenfor et bestemt område kan undertrykke andre diskurser. Dominerende diskurser kan uttrykkes som selvfølgeligheter, for eksempel hos representanter for hjelpeapparatet. Flere diskurser kan også konkurrere om å definere hva slags kunnskap og forståelse som er gyldig innenfor et bestemt område. Det er ingen faste regler for hvordan man skal analysere en diskurs (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

Formålet med oppgaven er å finne ut hvilke diskurser som tas i bruk når barnevernkonsulentene møter barn som har opplevd vold fra sine foreldre, og hvordan diskursene er med på å påvirke arbeidet. Jeg har en tanke om at vi som arbeider innenfor dette fagfeltet påvirkes av ulike diskurser, og dette får ulike konsekvenser for den intervensjon vi gjør ovenfor barna og deres familier. Jeg lar meg inspirere av boken ”Barns stemmer om vold” (Eriksson et al., 2010), hvor boken belyser hvordan synet på vold kan føre til forskjellige konsekvenser for hvordan barns utsatthet blir forstått. Eksempelvis om volden betegnes som krangel, slåssing, partnervold, kvinnemishandling, fars vold mot mor eller vold mot barn. De konkurrerende diskursene som eksisterer på ett område utgjør områdets diskursordning (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

Når man studerer samtaler i et diskursanalytisk perspektiv, får man innsikt i hvordan personer skaper mening til det de sier ved å forholde seg til kulturelt etablerte måter å snakke om bestemte temaer. Diskurser tilbyr subjektposisjoner, som har betydning for hvordan verden

oppfattes og erfares. Det er ikke den som uttrykker seg som utgjør studieobjekt, men utsagnene i seg selv. Diskursanalyse fokuserer på plassen eller de mulighetene som gis gjennom å uttale seg innen en viss diskurs. Det er ikke tale om objektiv sannhet, men sannheter skapes diskursivt (Thagaard, 2009).

Diskursanalyse legger vekt på hvordan de oppfatninger som kommer til uttrykk i samtalen, er preget av den konteksten personene i samtalen etablerer seg imellom. Diskurser er en konstruksjon av personers oppfatning av verden, utformet innenfor den interaksjonen personen deltar i. Det er derfor ikke mulig å betrakte utsagn som riktige eller sanne (Thagaard, 2009).

Begrepet diskurs ble utviklet av Michel Foucault (1926 - 1984) på 1960-tallet, hvor begrepet skulle være samfunnsfilosofisk og idehistorisk. Hans metodiske tilnærming til diskursanalyse har vært en viktig bidragsyter til forståelsen av diskursbegrepet. Han var opptatt av hva som bidrar til å produsere bestemte talemåter innenfor bestemte felt. Han hevdet at diskurs ikke vil ha en bestemt slutt eller begynnelse, og at det er i selve ytringen man må analysere diskursen. En ytring vil alltid være knyttet til andre ytringer, og vil på denne måten samtidig utelukke andre mulige ytringer. Det er gjennom diskurser våre forestillinger om for eksempel barn og vold og barnets beste skapes. Diskurs rommer ulike meninger og synspunkter, og Foucault ønsket å synliggjøre hva disse forskjellene besto i og hvorfor mennesker innenfor en og samme diskursive praksis taler om forskjellige ting, har ulike meninger og tar ulike valg. Videre ville han vise hvordan disse diskursive praksisene skilte seg fra hverandre.

Diskursbegrepet betegner det man gjennom historien har utsagt om bestemte fenomener. For Foucault fremstod ikke diskursanalysen som en teori med en allmenngyldighet som kan oversettes til en generell metode. Det er ikke en metode som kan anvendes på samme måte innenfor ulike områder. Han var opptatt av å gjennomføre analyser av hvordan det språklige synes å bestemme det som ikke rent umiddelbart er språklig, og dette gjør han gjennom mer historiske analyser. Gjennom sitt arbeid diskuterer han ulike former for diskursiv praksis, og han var opptatt av betydningen av relasjonen (Juul, 2010).

Informantene i min undersøkelse velger ikke bevisst sine diskurser som skal få innflytelse over deres verdensbilde og atferd. Det er jeg, gjennom mitt analysearbeid, som bringer inn hvilke diskurser som kan gjenkjennes i informantenes utsagn. Barnevernkonsulentene påvirkes bevisst og ubevisst av sitt eget og andres fagmiljø samt medier som skiver om barn,

vold og barnets beste. Dette kan påvirke hvordan barnevernkonsulentene handler i forhold til det de observerer, tenker og vurderer når de møter barn som har opplevd vold fra sine foreldre.

3.6 Utvalg og transkripsjon

Jeg har erfaring med å arbeide i kommunal barneverntjeneste og kjenner til at barnevernkonsulenters hverdag innebærer blant annet å arbeide med barn som har opplevd vold fra sine foreldre. Etersom jeg kjenner flere barnevernkonsulenter, valgte jeg å bruke nettverket mitt til å finne informanter. En person i mitt nettverk spurte sin leder om jeg kunne ta kontakt med dem for å få informanter. Jeg tok da selv kontakt med lederen og sendte med informasjonsbrevet om studiet. Brevet ble videresendt til de ansatte på kontoret, men jeg opplevde at ingen tok kontakt. Jeg reflekterte mye over hvorfor ingen tok kontakt, det kunne være mange grunner til det. Fra at temaet var vanskelig og til at de ikke kjente meg eller det at de ikke hadde tid. Jeg bestemte meg etterhvert at jeg ville spørre enkeltpersoner om de ønsket å delta, eller om de kjente noen som kunne delta. Jeg lyktes med å få tak i 3 informanter.

Før jeg bestemte meg for å bruke mitt nettverk til å finne informanter, reflekterte jeg om jeg burde ha noen jeg selv ikke kjente. Dette fordi jeg ikke ønsket at noen skulle føle seg forpliktet til å delta eller at det skulle ha noen form for påvirkning av relasjonen vår i etterkant. Da jeg bestemte meg for å spørre informantene direkte var jeg opptatt av å presisere at deltakelse var høyst frivillig. De fikk i tillegg informasjonsbrevet og tid til å svare på om de ville delta. Mine informanter arbeider på forskjellige steder innenfor barneverntjenesten på Østlandet. Jeg valgte ikke å spørre flere informanter og gjennomførte intervjuene med de tre, og brukte disse som datamateriale for min undersøkelse. I tråd med Kvale (1997) la jeg vekt på at utvalget ikke skulle bli for stort, slik at det ble mulig for meg å kunne foreta grundige tolkninger av intervjuene. Jeg anså utvalget som tilstrekkelig for å kunne gi betydningsfull kunnskap om feltet. To informanter er utdannet barnevernskonsulenter og en er utdannet sosionom. De har arbeidet i barneverntjenesten fra 3 til 10 år. Intervjuene ble gjennomført i perioden november 2013 til januar 2014. Jeg gjennomførte to av intervjuene hjemme hos informantene og det siste intervjuet på informantens arbeidsplass. Hvert intervju hadde en varighet på 40 til 100 minutter hvor jeg brukte digital lydopptaker. Jeg transkriberte alle intervjuene selv kort tid etter intervjuene, og lyttet til lydopptaket flere ganger. Dette ble viktig for å komme så tett innpå materialet mitt som mulig og starte mitt analysearbeid. Thaagard (2010) mener at diskursanalyse har som ideal å arbeide parallelt med lyd og utskrift.

Da jeg lyttet til materialet fikk jeg mange tanker underveis og etterpå, som jeg skrev ned og som jeg bruker i min refleksjon i analysemateriale.

3.7 Intervjusamtalen

I mine intervju var jeg opptatt av å få frem en dypere kunnskap og innsikt i hvordan barnevernkonsulenter forholder seg til barnevernssaker der barn har opplevd vold fra sine foreldre. Jeg fant det mest naturlig å bruke delvis strukturert tilnærming, med delvis fastlagte temaer i intervjuene. Jeg utarbeidet en intervjuguide for mitt eget bruk. Slik kunne jeg følge informantenes fortelling, men samtidig sørge for å få informasjon om de temaene som var fastlagt på forhånd. For meg var det viktig å stille spørsmålene på en måte som inviterte informanten til å reflektere over temaene som ble spurt om samt gi fyldige svar. I boken "Qualitative Interviewing: The Art of Hearing" beskriver Rubin og Rubin (2005, i Thagaard, 2009) flere strategier forskeren kan benytte seg av for å få data som gir refleksjoner, nyanser og levende beskrivelser. Deres modell "tre med grener" hvor stammen representerer hovedtemaet, og grenene de enkelte deltemaene. Hvert deltema utdypes med oppfølgingsspørsmål, men det er viktig å finne en balanse mellom å gå i dybden på hvert tema og få dekket alle temaene i intervjuet (Thagaard, 2009).

Før jeg gjennomførte det første intervjuet, brukte jeg en del tid på å lese meg opp på temaet knyttet til problemstillingen. I tråd med Kvale (1997, i Thagaard, 2009) bør ikke intervjueren bare ha kunnskap om de temaene som tas opp, men også om sosiale relasjoner. Min styrke er at jeg har flere års erfaring med å arbeide med sosiale relasjoner samt at jeg kunne en del om temaet fra før. Jeg anså likevel behov for mer kunnskap om dette temaet slik at jeg kunne stille mer relevante spørsmål til informantene. Jeg søkte også veiledning på intervjuguiden jeg hadde forberedt, som førte til at jeg gjorde endringer og utformet færre og mer åpne spørsmål. Jeg gjennomførte et prøveintervju med en medstudent, slik at jeg skulle få prøve meg i en intervjukontekst. Dette var nyttig fordi jeg fikk noen refleksjoner i etterkant som jeg tok med meg til intervjuene. Jeg ble bevisst på hva jeg punktuerte i intervjuet, og hvilke spørsmål som var lukkede og hvilke som åpnet opp for at informanten fortalte mer. Prøveintervjuet bidro til at jeg følte meg mer trygg i forskerrollen da jeg skulle intervju mine informanter.

Jeg reflekterte før oppstart av intervjuene at jeg måtte holde fast ved rollen som forsker og ikke bli personlig engasjert eller provosert. Jeg mener jeg var det Thagaard (Kvale, 1997, i Thagaard, 2009, s. 90) beskriver at en forsker skal gjøre; "bruker seg selv som instrument, og

benytter seg av en implisitt kroppslig og emosjonell forståelsesmåte som gir en unik tilgang til intervjupersoners livsverden”. Før intervjuet poengterte jeg at jeg var opptatt av dialogen og å lytte til deres beskrivelser. Jeg var åpen for at det ville komme temaer som jeg selv ikke hadde tenkt på, hvor jeg var bevisst på å møte dette med en nysgjerrighet og åpenhet. I min erfaring som barnevernkonsulent er jeg vant til å lytte og utforske mening i samtalen, og utforske ytringer som virker uforståelig for meg. Jeg var opptatt av å være genuint tilstede i intervjuet, hvor jeg aktivt lyttet, og var veldig interessert i det de fortalte og var opptatt av å gi prober⁴ underveis i hele intervjuet. Der informanten ikke klarte å svare på spørsmålene, måtte jeg være kreativ og finne andre måter å stille spørsmålet på. Dersom jeg ikke lyktes med det bestemte jeg meg for å gå videre og komme tilbake til spørsmålet senere. Jeg valgte å ikke dvelte for lenge ved et spørsmål som virket uforståelig for informanten, fordi jeg tolket at dvelingen skapte et ubehag hos informanten. Thagaard (2009) mener at forskeren må ta regi over intervjusituasjonen, som innebærer å utforme kontakten med informanten på en slik måte at hun eller han føler seg trygg og har lyst til å fortelle om seg selv. Det å gå videre i intervjuet når vedkommende ikke forstod spørsmålene, ble en av mine måter å ta regi i intervjusituasjonen. Jeg tolket det dithen at ble informanten for lenge i det ubehaget som oppsto, så skapte det en utrygghet i intervjusituasjonen. Jeg valgte derfor å ta regi og gå videre slik at den gode kontakten mellom meg som intervjuer og informanten vedvarte. Jeg opplevde at selv om ikke alle spørsmålene mine ble besvart av alle informantene, fikk jeg nok datamateriale som er nyttig for å gjøre min analyse. Der hvor jeg hadde forlatt et spørsmål i intervjuet fordi informanten ikke forsto spørsmålet eller ikke kunne svare på det, så utforsket vi dette på nytt i felleskap på slutten av intervjuet. Sammen fant vi andre innfallsvinkler hvor vi kunne snakke om det samme temaet, men på en litt annen måte. Jeg vil med stor respekt og varsomhet prøve å ta vare på informantens perspektiv gjennom analysen og presentasjonen av data.

3.8 Etiske vurderinger i forhold til prosjektet

Det kreves at man forholder seg til etiske prinsipper i all vitenskapelig virksomhet, og de grunnleggende prinsippene dreier seg om informert samtykke, konfidensialitet og refleksjon over hvilke konsekvenser det vil ha for informanten å delta i et forskningsprosjekt (Thagaard, 2009).

⁴ Kommentarer intervjueren gir i form av oppmuntrende tilbakemelding til informanten, betegnes som *prober*. Disse kan komme i forma av spørsmål eller kort respons som ja..., hm... eller et nikk fra intervjueren (Jensen, 2009).

Før jeg startet med prosjektet, søkte jeg om å få studien godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste. Studien og gjennomføringen av denne fikk jeg godkjent i november 2013. Alle deltakerne fikk informasjonsbrev i forkant av intervjuet hvor de kunne reflektere over om de ønsket å være med eller ikke. Jeg var tydelig på at undersøkelsen var frivillig og at taushetsplikten og anonymiseringen skulle bli ivaretatt. I den transkriberte teksten har jeg brukt fiktive navn samt byttet ut ”han” og ”henne” med ”barnet”. Språklige kjennetegn og opplysninger om informantens arbeidssted er skrevet om. Barnevernkonsulentene ble innledningsvis i intervjuet bedt om å anonymisere de aktuelle familiene. Lydopptakene blir slettet ved prosjektslutt.

Jeg er klar over deltakelse i et intervju om barn som opplever vold fra sine foreldre kan i enkelte henseende virke voldsomt for informanten, kanskje noen av spørsmålene kan virke provoserende og skape ettertanke. Jeg mener dog at jeg gjennom intervjusituasjonen ivaretok mine informanter på en god måte. Samtidig er mitt tema svært viktig og man må kanskje stille de ubehagelige spørsmålene.

3.9 Analyse av intervjuene

Diskursanalyse er en av mange tverrfaglige og multidisiplinære tilganger som kan anvendes på forskjellige sosiale områder i ulike typer undersøkelser (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Selv om det er forskjellige måter å gjøre diskursanalyse på, har alle til felles at analysen innebærer å identifisere de kulturelt definerte samtalemønstrene som styrer måter personer uttrykker seg (Thagaard, 2009).

For eksempel identifiserte Parker (1992, i Willig, 2001) tjue trinn for å gjennomføre en systematisert identifisering og analyse av diskurser. Hans metode ville blant annet gi en svært detaljert og bred veiledning for å skille diskurser, samt å se sammenhenger og maktforhold mellom dem. Jeg velger dog å benytte meg av Foucaults diskursanalyse slik den blir presentert i boken ”Qualitative Research in Psychology” av Carla Willig (2001). Hun beskriver seks trinn som vil gi meg mulighet til å identifisere de viktigste diskursene. Jeg mener at Willigs presentasjon av analysen gir meg et fullgodt verktøy for min analyse. Hovedessensen i en Foucault inspirert analyse er at den fokuserer på hvordan språket og dets rolle er med på å skape den sosiale verden. Den ser etter hvilke diskurser som er tilgjengelige

og hvordan disse påvirker hvordan vi ser og forstår verden samt hvilke subjektposisjoner som blir tilgjengelige for oss i det sosiale livet.

Trinn 1. Diskursive konstruksjoner.

Jeg startet med å identifisere hvordan sentrale diskursive objekter i min problemstilling ble konstruert i teksten. Identifiseringen går ikke kun på nøkkelord, men også uttrykk som implisitt og eksplisitt beskriver mine nøkkelbegreper, som er barn, vold og barnets beste. For eksempel er det når objektet vold blir konstruert som fysiske angrep som å slå og sparke.

Trinn 2: Diskurser

Deretter fant jeg ulikheter i de diskursive konstruksjonene, og hvordan det i mitt materiale kom til syne begreper som ble konstruert på flere ulike måter. Jeg uthevet med ulik farge og plasserte de konstruksjonene jeg synes hørte sammen inn under en gruppe. Dette førte til at jeg fikk frem beskrivelser som passet inn under den juridiske-, den psykologiske-, den biologiske- og den sosiologiske diskursen. Slik fant jeg de mer overordnede diskursene i mitt materiale. Gjennomgang av litteraturstudier, offentlige dokumenter og rapporter som omhandler barnevern, har hjulpet meg til å identifisere de overordnede diskursene i mitt materiale. For eksempel når en informant forteller at en afrikansk mor ble fortalt av barnevernet at det ikke er lov å bruke vold i Norge, posisjonerer informanten seg inn i den juridiske diskursen. Ordet vold ble konstruert som ikke lovlig.

Trinn 3: Handlingsmuligheter i diskursen.

Under dette punktet lette jeg etter hvordan de diskursive konstruksjonene av objektet viste seg i den diskursive kontekst. Hva kan det bety for barnets omsorgssituasjon, når en barnevernkonsulent sier at vi må hjelpe foreldre som utøver vold til å få andre ”instrumenter”? Barnevernkonsulenten posisjonerer seg inn i den biologiske diskursen hvor det biologiske prinsipp står sterkt. Ved å hjelpe foreldre til å få andre ”instrumenter” kan foreldre fortsette å ha omsorg for barnet, og det er ideelt sett det beste for barnet innen denne diskursen. Gjennom å få andre ”instrumenter” konstrueres volden som et objekt som noe som er lært, og kan da avlæres gjennom å få andre instrumenter, og dette er også i tråd innenfor den sosiologiske diskursen. Samme informant forteller om en afrikansk mor som har utøvd vold mot barna sine, og får veiledning over ett år tross ingen erkjennelse for vold. En annen informant posisjonerer seg inn i diskursen om at ”erkjennelse må til for at endring kan skje”, som kan tolkes som at det må være en indre motivasjon som må til, som er i tråd med den

psykologiske diskursen. Er det ingen erkjennelse om vold kan det bli et avgjørende moment om barnet skal plasseres fortalte informanten. Dette belyser at hvilken diskurs barnevernkonsulentene posisjonerer seg inn i, kan ha betydning for hvordan intervensjon for det enkelte barn vurderes. I dette eksempelet blir det den tro på endring av foreldrenes adferd mot sine egne barn, som spiller en vesentlig rolle.

Trinn 4: Subjektposisjoner

I dette trinnet fokuserte jeg på å synliggjøre de ulike subjektposisjonene. I diskursene finnes posisjoner som subjektene kan innta. Subjektposisjoner tilbyr plassering av hvem som snakker og handler (Willig, 2001). I dette trinnet ser man at diskurser konstruerer både subjekt og objekt. En person har ikke den samme subjektposisjonen hele tiden, da man i ulike diskurser får tildelt ulike roller og inntar ulike posisjoner. For eksempel kommer det frem i min analyse at en informant posisjonerer seg i diskursen om at ”oppdragervold er mindre skadelig enn uprovosert vold”. Når hun sier; ”(...) sånn som jeg forstår det, sånn som jobben forstår det så ser vi annerledes på oppdragervold enn annen type vold, uprovosert sånne ting, at oppdragervold er mindre skadelig (...)”. Informanten posisjonerer seg i en subjektposisjon hvor hun er eksperten på voldens smerte, og barnets opplevelse av selve volden kommer i skyggen.

Trinn 5: Praksis

Mitt neste trinn i analysearbeidet var å klargjøre relasjonen mellom diskurser og praksis. Hva slags praksis forteller barnevernkonsulentene om? Hvilke muligheter og begrensninger representerer de ulike diskursene og posisjonene?

I mitt materiale var jeg for eksempel opptatt av hvilke muligheter for handling informanten har når hun sier; ”(...) hvis ikke vi løfter fram barnet så gjør ikke vi jobben vår”. Hun posisjonerer seg i diskursen om ”det kompetente barnet”, hvor barnets subjektivitet kommer i fokus, og det igjen kan skape muligheter for praksis.

Trinn 6: Subjektivitet

I det siste trinnet undersøkte jeg relasjonen mellom diskurs og subjektivitet. Diskurser gjør tilgjengelig visse ”måter-å-se” og visse ”måter-å-være-i” verden på. Hva innebærer det for den subjektive opplevelsen å innta en posisjon i den enkelte diskurs? I dette stadiet kan man bare anta hva subjektet kan tenke, føle eller erfare utfra de ulike posisjonene (Willig, 2001).

For eksempel når en informant sier at hun at ”(...) Sånn jeg forholder meg til det, vold og oppdragervold er noe man jeg tenker man skal ha nulltoleranse til (...)”.

Slik jeg ser det posisjonerer informanten seg inn i den psykologiske diskursen hvor hun tenker at barnet skal beskyttes for vold, fordi volden er skadelig. Praksisen byr utfordringer når hun ikke føler at hun får beskyttet barna.

Jeg har benyttet trinnene i min analyseprosess, dog ikke som en lineær modell. I analysen har jeg vekslet med å lese det transkriberte materiale, lytte på lydopptaket og lese faglitteratur for å tillegge meg kunnskap om diskursanalyse. I prosessen har jeg lært å kjenne igjen diskurser og ha et analytisk blikk. Som forsker har jeg konstruert min undersøkelse innenfor et diskursivt rammeverk (Willig, 2001). Jeg var bevisst over at min forforståelse kunne inntreffe, spesielt da jeg har erfaring som barnevernkonsept. Jeg prøvde å reflektere over ulike nyanser, og benyttet også meg av min egen faglige kompetanse. I arbeidet med diskursanalyse er det viktig at man hele veien er bevisst på at den virkeligheten man som forsker konstruerer, bare er et av mange (Ibid.).

4.0 Presentasjon av analyse

Nedenfor vil jeg presentere min analyse og mine funn. Jeg har delt dette i fire delkapitler, hvor tre av dem tar opp og belyser hvilke diskurser barnevernkonsulentene har om vold, barn og barnets beste. Siste delkapittel belyser hvilken virkning diskursene har for barnevernkonsulentenes praksis. Delkapitlene vil vise en blanding av andres forskning og teori, eget empirisk materiale fra intervjuene, samt egne refleksjoner og tolkninger. Jeg mener det er leserens oppgave å engasjere seg i en dialog med teksten på en måte som skaper betydning for ham eller henne.

Det er visse ”måter- å- se verden” og visse ”måter-å være-i verden”, disse variasjonene i konstruksjonene vil jeg tydeliggjøre i analysen. Jeg vil ta for meg utsagn fra mine tre informanter, og diskutere de hver for seg og enkelte ganger sammen for å se om det er eventuelle likheter og ulikheter.

4.1 Barnevernkonsulentens rolle i et systemisk perspektiv

I et systemisk perspektiv vil barnevernkonsulentene søke en helhetlig forståelse av konteksten som familien inngår i. Barnevernkonsulenter kan ikke innta en nøytral eller objektiv rolle i deres arbeid, alle er deltakere (Hårtveit & Jensen, 2004). Barnevernkonsulenten har med seg sitt faglige, personlige og kulturelle utgangspunkt i sitt arbeid. Dette bidrar til å konstruere deres versjon av virkeligheten. På en slik måte at virkeligheten til barnevernkonsulenten er ikke mer gyldig enn klientens, men er bare en annen versjon (Ibid.).

4.2 Fenomenet vold

I intervjuene med barnevernkonsulentene ba jeg dem fortelle hvordan de forholdt seg til vold og oppdragervold. Jeg var interessert i hva informantene la i disse begrepene og hvordan dette kom til uttrykk. Samt om de benyttet begrepet oppdragervold. Min interesse var hvilke faglige forståelsesformer snakkes frem, og om disse utspiller seg i praksis når hensyn til ”barnets beste” skal legges til grunn. Er det slik at oppdragervold ikke blir ansett som like skadelig? Og har oppdragervold mer mulighet for endring enn hvis det forekommer annen type vold? Hvordan konstruerer barnevernkonsulentene volden slik at det skapes mening til dette fenomenet? Isdal mener at mennesker er avhengig av å forstå meningen i hendelser. Hvis en hendelse er uten forklaring eller mening, blir verden uforståelig og utrygg (Isdal, 2000).

Som nevnt i teorikapittelet brukes begrepet oppdragervold i en del faglitteratur. Men de statlige barnehusene mener at begrepet oppdragervold har en legitimerende effekt både for utøver og barnet. Barnehusene har gått over til å snakke om ”vold i oppdragelsen” for å favne om alle fasettene ved volden (Berggrav, 2013). I min studie er fokuset på hvordan volden påvirker barnet, og ikke intensjonen med volden.

4.2.1 Vold er komplekst

Alle informantene reflekterer over voldsbegrepet og synliggjør hvor vanskelig det er å definere det. ”Silje” sier det på denne måten:

”(...) vold tenker man fort på fysisk vold og kanskje ikke så mye på psykisk vold, det er kanskje noe jeg kunne vært enda bedre på til å se og være opptatt av. Fort blir det jo fysiske overgrepene som jeg blir opptatt av, slag og det å bruke noe til å slå. Fort blir det nok fysisk det å slå og sparke som jeg i hverdagen tenker på som vold. Men jeg har også jobbet i saker hvor barn blir stengt ute uten klær og ting og det er også vold og et overgrep (...).”

Her kan vi se at ”Silje” er opptatt av den fysiske volden, som slag, spark og bruk av gjenstander. Denne volden kan gi de mest synlige skadene. Handlingen rammer vår fysiske eksistens i den forstand at vi konkret kan oppleve redsel for egen ødeleggelse og død. Den fysiske trussel vil ofte ligge bak andre voldsformer og bidra til å forsterke effekten av disse (Isdal, 2000). Selv om det ofte er slag og spark ”Silje” ser på som vold, er hun ikke fremmed for at det er andre elementer som inngår inn i voldsbegrepet. Som for eksempel når hun forteller om barn som har blitt *stengt ute uten klær*. Ifølge Isdal ville dette kanskje inngå i både den fysiske og psykiske volden. Det brukes fysisk makt ved å stenge barnet ute, som kan både skremme, krenke og smerte barnet. Dette er en form for fysisk vold. Det kan oppleves som psykisk vold da det å stå uten klær kan oppfattes som ydmykende og krenkende. ”Sjelens” verdighet kan bli rammet (Isdal, 2000).

Når ”Silje” sier at hun i hverdagen tenker på den fysiske volden, og ikke så mye på den psykiske, er dette et paradoks til tidligere forskning. Denne viste at kvinner (Skjørten, 1994, i Jensen & Ulleberg, 2011) opplevde at den psykiske volden kunne være verst å leve med. Sår og blåmerker vil forsvinne, men virkningene av den fysiske volden og frykt for at ny vold skal oppstå vil prege den utsatte i lang tid. Forskere som har snakket med barn og unge som har vært utsatt for vold i oppdragelsen, forteller at den fysiske smerten fort går over. Det som blir igjen, er følelsen av å ha blitt krenket, devaluert og ydmyket foran andre (Van der Weele,

Ansar, & Castro, 2011b).

Alle informantene posisjonerer seg innenfor diskursen om at ”vold er skadelig” og ”barn bør beskyttes for vold” som vil være i tråd med den psykologiske og den juridiske diskurs.

”Silje” forteller at hun har nulltoleranse for vold, men praksisen byr på utfordringer;

”(...) Sånn jeg forholder meg til det, vold og oppdragervold er noe man jeg tenker man skal ha nulltoleranse til (...).”

Her viser ”Silje” at hun posisjonerer seg inn i diskursen om ”barn bør beskyttes for vold”, men paradokset vises når hun forteller om praksisen;

”(...) men jeg har vært medsaksbehandler i saker hvor man, hvordan skal jeg si, tålt litt over grensen, hva skal jeg si, adferd fra foreldrene mot barna uten at vi har fulgt opp videre, men da har jeg vært uenig i det. Jeg er nok noe strengere enn det jeg har opplevd at arbeidsplasser er”.

”Siljes” utsagn viser at det er forskjell å ” snakke-om-verden” og ”være-i-verden”. Hun sier at hun har *tålt litt over grensen*. Dette kan kanskje handle om at barna ikke har fått den hjelpen og beskyttelsen som ”Silje” mener at de har både rett på og behov for. Dette vil være i tråd med den psykologiske og juridiske diskursen. I ettertid undret jeg meg over hvor barnas stemme har vært i de sakene ”Silje” har fortalt om, og hvor toleransegrensen til barna har vært. Det kan tenkes at ”Silje” har en lavere toleransegrense for hva vold er enn sine kollegaer. Hun beskriver noe om dette i sitt utsagn, idet hun sier at hun er *strengere* enn det hun har opplevd at *arbeidsplasser* er. Et viktig spørsmål for meg i dette blir da; hvem sin toleransegrense er viktigst, barnets eller den voksnes?

Alle informantene har nulltoleranse for bruk av vold. ”Anne” mener at foreldre må få andre ”instrumenter” enn å ty til vold når de bruker dette i oppdragerøyemed;

“ (...)man trenger å hjelpe disse familiene til å få andre instrumenter til å kunne håndtere grensesetting (...) det er ekstra viktig at innvandrerforeldre hvor vi oppdager vold i familiene dems, at vi setter inn foreldrestøttene tiltak for å endre eller for å gi dem verktøy til å gi en oppdragelse uten vold da.”

Informanten posisjonerer seg i den sosiologiske diskursen hvor volden er lært, og den bør avlæres ved å få andre *instrumenter*. Ved å formidle at man må *hjelpe* disse familiene så tolker jeg det dithen at hun mener volden bør avlæres fordi vold er skadelig. Isdal poengterer at all adferd i prinsippet er tillært og kan avlæres eller relæres (Isdal, 2000). Dette kan sees i lys i et barneperspektiv, fordi gjennom å hjelpe foreldre til ikke å utøve vold mot sine barn,

kan det tenkes at barnas situasjon vil endres til det bedre.

Hun setter også volden i et kulturelt perspektiv når hun sier det er *ekstra viktig at innvandrereforeldre* får foreldrestøttende tiltak. Hvorfor det er ekstra viktig for innvandrerfamilier sier hun her;

(...)det er eneste man har lært, så kan jeg forstå at det er det man kan tyr til. Jeg forstår innvandrere bedre enn nordmenn, for det vet nordmenn er veldig klar over regler og normer som gjelder i norsk samfunn, mens innvandrere kommer fra et helt annet samfunn hvor helt andre normer gjelder, så jeg har mer forståelse for de.”

Utsagnet viser at hennes posisjon innenfor den sosiologiske diskursen tillater henne å si *at hun forstår innvandrerfamilier bedre enn nordmenn* som ikke har lært å utøve vold i oppdragelsen. Dette viser at konteksten for volden gjør volden mer forståelig. Påvirker konteksten for volden, skadeomfanget? ”Anne” reflekterer over den kontekstbundne volden, altså oppdragervold;

”(…) sånn som jeg forstår det, sånn som jobben forstår det så ser vi annerledes på oppdragervold enn annen type vold, uprovosert sånne ting... at oppdragervold er mindre skadelig, men vi ser jo også på det som veldig negativt (...) alt er skadelig av vold, men det er grader hvor skadelig det er da, tenker vi på jobben vår, tror jeg vi tenker i hvert fall.”

Litt senere i intervjuet sier ”Anne”;

”(…) jeg tror det er langt skadelig for et barn å bli slått uten å vite hvorfor.”

I informantens utsagn kommer diskursen frem at ”oppdragervold er mindre skadelig enn uprovosert vold”. Når hun tror at det er *langt skadelig for et barn å bli slått uten å vite hvorfor* posisjonerer informanten seg i en subjektposisjon, hvor hun er ekspert på smerten, og barnets opplevelse av volden kommer i skyggen. Ut fra det ”Anne” sier så vet barnet hvorfor det blir slått når det skjer i oppdragerøyemed. Dette blir forklaringen på volden. Hvordan barnet forstår volden, kan ingen andre enn barnet vite. Ut fra utsagnet til ”Anne” vil barnet kanskje forstå volden ut fra to forklaringsmodeller. Det ene er at foreldre slår barnet fordi det ikke er lydig, eller det andre at foreldre slår fordi de ikke har andre ”instrumenter” når de grensesetter barnet.

Jeg tror dog at informanten mener at volden er rettet mot barnet når det ikke er lydig. Barnet blir da skyldig for volden. På bakgrunn av dette opplever jeg at det er ikke kongruens i utsagnene hennes. Hun sier først at foreldre må få hjelp til å få andre ”instrumenter” til å

grensesette sine barn, men senere uttaler hun at hun tror det er langt mer skadelig for et barn å bli slått uten å vite hvorfor. Grunnen til slagene, slik jeg forstår det, ilegges barnets oppførsel, slik at ansvaret for volden ilegges både offeret og aktøren. Hva gjør det med følelsene til et barn som får skylden for den påførte fysiske smerten? Og forstår barn hvorfor de blir slått?

Forskningen viser at barn tilsynelatende reagerer svært likt på vold uavhengig av etnisk bakgrunn og på tvers av kulturer (Pinheiro, 2006, i Berggrav, 2013). Både fysiske og psykiske voldshandlinger er til hinder for utviklingen av et godt selvbylde. Barn kan vokse opp med en fornemmelse av at de ikke er verdsatt. Når den nærmeste omsorgspersonen både formidler omsorg og kjærlighet, og bruker vold, kan denne erfaringen skade barnas evne til å inngå i andre mellommenneskelige relasjoner (Van der Weele, Ansar, & Castro, 2011a). Barn kan i voksen alder få problemer med å stole på andre og kan påvirke hvordan de velger å forholde seg i andre konfliktsituasjoner. Hvis volden har vært en naturlig måte å løse konflikter på, kan dette mønsteret følge barnet på andre sosialiseringarenaer. Volden kan skremme barnet til taushet, og fortelle barnet indirekte at bruk av vold både er akseptabelt og nødvendig for å sette seg selv i respekt (Ibid.)

Forstår barn hvorfor de har blitt slått?

En studie som analyserte adferden til 2 500 barn i alderen ett til tre år, fant ut at barn som ble slått som ettåringer, hadde en tendens til å oppføre seg mer aggressivt når de ble to år. De gjorde også det dårligere enn andre barn da deres kognitive evner ble målt i treårsalderen. Forskerne påpeker at barn i så lav alder ikke har god nok forståelse på hva som er rett og galt. Derfor forstår de ikke konsekvensen, som den fysiske avstraffelsen kan være. De skjønner ikke hensikten og evner derfor ikke å korrigere sin adferd (Berlin, et al, 2009, i Berggrav, 2013). Funn viser at barn som ble fysisk straffet av sin mor da de var tre år gamle, hadde høyere risiko for å være aggressive da de ble fem. Dette gjelder også ved bruk av ”mildere” fysisk straff (Taylor, Manganello, Lee, Rice, 2010, i Berggrav, 2013).

4.3 Barnet som sårbart

Selv om flere av informantene ikke direkte nevner begrepet psykisk vold, så kommer det frem i fortellingene deres om barn som lider psykisk enten fordi de selv har blitt slått eller at foreldrene har slått hverandre. Flere betegner barnet, som får psykiske belastninger, med at det har en redsel eller det viser en adferd som viser redsel etter fysisk vold. Barnet blir konstruert som ”sårbare”, fordi de lider psykisk og blir redde av påførte påkjenninger.

Forskning viser at barn i utvikling er mer sårbare enn voksne, og belastninger i relasjonen til sine omsorgspersoner, eller mellom omsorgspersoner kan være skadelig (Heltne & Steinsvåg, 2011).

”Sofie” forteller om et barn som tidligere har blitt utsatt for fysisk vold av sin far og som reagerer kroppslig på den indre psykiske redselen når vedkommende skal møte sin far på samvær med tilsyn;

” (...)et av disse barna reagerer så voldsom i forkant av samværene, det er ganske voldsomme reaksjoner, som vi knytter til samværene. (...) dagen før når barnet får vite at det er samvær, da kan barnet bæsje på seg tre ganger i løpet av dagen, kaste opp i bilen på vei til samvær.”

”Silje” posisjonerer barnets adferd innenfor den psykologiske diskursen, hvor barnets reaksjon har en sammenheng med den relasjonen barnet har til far. Jeg tolker utsagnet til ”Sofie” at barnet er utrygg på far grunnet en forhistorie med vold. Kanskje er barnet redd for hva far kan gjøre og si i samværet. Barnet reagerer kroppslig på redselen, dette utspiller seg i form av å kaste opp og bæsje på seg, noe som det mest sannsynlig har sluttet med for lenge siden gitt barnets alder. Barn som opplever traumatiske hendelser kan ifølge Gamst (2011) føre til at barnet reagerer med kroppslig stress.

Utsagnet viser et paradoks da barnet blir konstruert som sårbart, og implisitt trenger barnet beskyttelse fra voksne, det skjer ikke. Det kan tenkes at den juridiske og biologiske diskursen rår i systemet som informanten er en del av. Foreldrenes rettigheter til å få samvær står sterk og bør bevares ut i fra det biologiske prinsipp. Konstruksjonen om det sårbare barnet får ikke plass i den virkelige verden, det blir ikke beskyttet mot dem som påfører barnet smerte. I lys av barndomssosiologien hvor barnets livssituasjon her og nå er viktig, viser utsagnet til ”Sofie” at dette ikke blir tatt hensyn til. Tilknytningen mellom barn og far skal fortsette, tross barnets negative reaksjoner på samværet. Det fremtidige mål blir viktig, hvor barnet ikke må miste kontakten med sin far.

”Anne” beskriver barns redsel slik;

”(...) de kan reagere med å være veldig redde med voksne som hever stemmen og blir sinte på dem for eksempel. De kan tisse på seg på skolen kanskje og sånne ting som det da, eller bare vise en adferd hvor de er veldig redde, så hvis man utsetter for mye vold så, veldig mye vold, så kan man sove dårlig om natta og sliten og trøtt på skolen da (...).”

”Anne” har også konstruert barnet som sårbart. Hun posisjonerer seg innenfor den psykologiske diskurs, hvor volden påvirker det indre liv hos barnet. Det er interessant at informanten benevner at barn som blir utsatt for *veldig mye vold*, kan sove dårlig om natta og bli sliten og trøtt på skolen. Hva betyr veldig mye vold? Og hvordan kan man måle omfang av voldserfaringene opp mot den individuelle psykiske belastningen voldserfaringer har for barnet? Kommer diskursene om voldsomfang og alvorlighetsgraden foran barnets subjektive opplevelse? Jeg ønsker i denne sammenheng å illustrere hva et barn sa etter en engangshendelse hvor far hadde vært voldelig. Katarina Weinehall (1997) snakket med dette barnet i forbindelse med en studie ”om å leve i familier med vold”;

”Det er ikke noe slåssing hjemme hos meg (...) det var bare den ene gangen.”

Den ene gangen var en gang for åtte år siden da far trykket mor og datter opp mot veggen og presset en kniv mot strupen til moren. Siden da hadde ingen flere voldshandlinger funnet sted, ifølge jenta, men frykten for ny vold var tilstede;

”Mamma og jeg ser det jo i øynene hans når han blir sånn, og da tør vi ikke gjøre noe galt, så da blir det som han vil.”

Disse utsagnene illustrerer tydelig at en engangshendelse kan føre til en følelse av frykt for barn i lang tid etter voldsepisoden har skjedd. Barn kan være redd for at det skal skje igjen, og kan kalles for latent vold, volden ligger som en mulighet (Gamst, 2011). Barns frykt for volden kan være dens største skadevirkning. Barnet utvikler en nevro-biologisk alarmberedskap som kan få alvorlige fysiologiske og psykologiske konsekvenser. Å leve med kronisk frykt er skadelig for barn fordi hjernen programmeres til å handle på måter som er nødvendig for overlevelse (Van der Weele et al., 2011a).

Frykt kan videre hemme evnen til å inngå i et trygt samspill med andre mennesker, den hindrer en balansert utvikling av personlighet og spontanitet, samt svekker evnen til læring (Van der Hart, Nijenhuis, & Steele, 2006, i Berggrav, 2013).

”Silje” forteller om barn som blir redde for at noe skal skje med foreldrene;

” (...) barn er svært lojale mot foreldrene sine, redd for at det skal skje noe med dem og de skjønner at vold er feil og foreldrene ikke skulle slått for eksempel. Svært unge barn i barnehagealder vil unngå å fortelle om vold i barnehage fordi det kan få alvorlige konsekvenser for foreldrene.”

Det sårbare barnet konstrueres også i dette utsagnet, de er *lojale* mot sine foreldre og *redde* for hva som skal skje med dem. Barnet blir sårbart fordi det er avhengig av sine foreldre, de vil ikke trosse dem som skal ta vare på dem, selv om omsorgen kanskje ikke er god nok.

Forskning viser at barn gjør vurderinger før det bestemmer seg for å fortelle. Hvis barn tror at konsekvensene blir verre ved å fortelle så gjør de ikke det, men forteller hvis de tror at det vil få positive konsekvenser. Barnet kommuniserer i håp om å bli sett, men det er sårbart og avhengig av voksne (A. Solberg, 2007).

Gamst (2011) påpeker at det finnes mange barn som har erfart at personer som i første omgang vekker tillit, har utnyttet og misbrukt tilliten. Som barnevernkonsulent må man være forberedt på at mange barn ikke kan, eller vil fortelle om vanskelige erfaringer.

4.4 Barnet som passiv mottaker og kompetent aktør

I intervjuene spurte jeg om informantenes synspunkter vedrørende barns deltakelse i barnevernssaker, og ba dem beskrive erfaringer fra arbeidet med barn som har opplevd vold fra sine foreldre. Jeg var spesielt interessert i hvordan de forholdt seg til barna i dette arbeidet. Ble barnets stemme hørt og hvilken posisjon fikk de? Ble barnet en passiv mottaker eller behandlet som en kompetent aktør med egen stemme?

Å lytte til barn om deres opplevelser av vold har blitt mer sentral fra 1980-årene og frem til i dag. Barnekonvensjonen, barndomssosiologien og den nye traumeforskningen har bidratt til mer barnesentrerte metoder i hjelpeapparatet. I barndomsforskningen blir barndommen sett på som en verdifull livsfase, og det å lytte til barn blir viktig fordi barn har evne til å skape sine egne perspektiver og handlinger. Forskningen tydeliggjør betydningen av å skape omstendigheter som gjør det mulig for barn å snakke med trygge voksne om sine opplevelser slik at de klarer å håndtere vanskelige situasjoner (Forsberg, 2010).

Alle informantene ga uttrykk for at samtale med voldsutsatte barn er viktig, men i det de fortalte ble det tydelig at samtalens funksjon kunne være forskjellig.

”Silje” forteller det på denne måten:

”Da tenker jeg at på at man snakker med barnet og tar barnet på alvor og har flere samtaler enn en, at barnet føler seg sett og hørt og at barnet, det kommer an på alder. (...)at barnet også får være med på en måte, i den grad barnet er kapabel til det, være med på i forhold til å tenke i forhold til tiltak. For eksempel tilsyn så er jeg opptatt av at barnet blir informert om hva tilsyn er og hva de skal gjøre og når jeg skal snakke

med tiltaket, så barnet kan ha noen forventinger som trygger det. Det tror jeg dekker barns deltakelse.”

”Silje” er opptatt av å ta barnet på *alvor* og *lytte* til deres tanker om tiltak. Barnet inviteres til å mene og delta i sitt eget liv. Synet på barn som kompetent aktør blir tydelig når den voksne posisjonerer seg inn i den juridiske diskurs, hvor barn har rett til medvirkning. Dog sier ”Silje” at barns deltakelse er avhengig av om barnet er *kapabel* til å delta. Denne begrensningen i deltakelsen er i tråd med barnevernloven hvor det er et forbehold om barns deltakelse, jmfør delkapittel 2.4. Gamst (2011) mener det er viktig å gi barnet muligheter til å komme med sine tanker, vurderinger og løsningsforslag for å iverksette gode og riktige tiltak. Dersom de voksne ikke tar barnet på alvor, kan man risikere å ikke få viktig kunnskap om dets situasjon, som igjen kan føre til at barnet utsettes for ytterligere skader (Tiller, 1991, i Gamst, 2011).

”Silje” forteller i sitt utsagn at ved tilsyn er hun opptatt av å *informere* om hva tilsyn er. Barnet blir da objektet, ettersom barnet skal få informasjon. Jeg analyserer det slik at barnevernkonsulentene posisjonerer seg inn i diskursen om ”barn bør beskyttes mot vold”. Tilsynets funksjon vil kontrollere at vold ikke forekommer. Dette bestemmer de voksne uten å være opptatt av barnets tanker. Slik vil dette være i tråd med omsorgsperspektivet hvor de voksne skal avgjøre hva som er til det beste for barnet.

”Anne” sier det på denne måten:

”(…)jeg legger vekt på å ha samtale med barnet, og stole på, altså ha tillit til barnet hva det sier. Selvfølgelig kan barnet finne på ting, men ha nok samtaler med barnet så du er sikker på hva som er sant og ikke sant. Jeg synes faktisk det er veldig viktig i voldssaker å ha samtaler med de som faktisk har sagt i fra, så de har mulighet til å melde fra igjen om at de er blitt utsatt for vold, og kanskje at man blir bedre kjent så man får mulighet til å fortelle om andre ting, og bli trygg på meg selvfølgelig.”

I ”Anne» sitt utsagn forteller hun at samtalen er viktig i barnevernssaker, og spesielt med voldsutsatte barn slik at de får mulighet til å varsle på nytt om de blir utsatt for vold. Selv om ”Anne” er opptatt av samtalen så sier hun ikke noe om at hun er opptatt av at barnet skal medvirke til tiltak slik ”Silje” formidler. Barnet blir likevel posisjonert slik at barnets subjektive fortelling blir viktig. Barnevernkonsulentene er opptatt av om barnet informerer om vold eller om andre ting. Barnet blir således en informant hvor hensikten med samtalen er å informere. Barnevernkonsulentene snakker her frem en diskurs som er i tråd med den juridiske. Ved å posisjonere i denne diskursen, vil sannsynligheten øke for at barnets mening inngår

som en del av vurderingsgrunnlaget for barneverntjenestens beslutning (Liden, 2004, i Lindland, 2012).

I utsagnet forteller ”Anne” at hun er opptatt av å ha nok samtaler med barnet så hun er sikker på hva som er *sant* og *ikke sant*. Forskning viser at barn heller unnlater å fortelle om vold og overgrep de har blitt utsatt for, enn å dikte opp historier. Dersom barnet lyver, lyver det nødvendigvis ikke om alt de sier. Bak ordene kan det ligge alvorlige forhold som barnet anvender fantasi til å bearbeide eller flykte fra (Gamst, 2011).

Alle informantene forteller at de er opptatt av at samtalen med barnet kan være et sted for å skaffe seg informasjon, men enkelte er mer opptatt av barns egne tanker og refleksjoner.

Barnet må føle seg trygg før de kan fortelle, ”Silje” uttaler det på denne måten;

”(…) jeg tenker at det er spesielt viktig å trygge barnet at de skal fortelle hva de vil og skal bli ivaretatt og man faktisk skal også trygge det til at barnet skal få det bedre etter at de forteller og ikke bare hjem igjen etter at de har fortalt at mor og far har slått for eksempel, men det er vanskelig.”

”Silje” viser i utsagnet at hun er opptatt av samtalen som et sted hvor trygghet kan skapes, som igjen er i tråd med den psykologiske diskursen. Videre forteller ”Silje”;

”(…) jeg tenker at man skal snakke med barnet uansett, men det kommer an på, kommer litt an på alder da også, men jeg vil heller snakke med et barn og i etterkant tenker at det gikk ikke på en måte enn å ikke har prøvd. Det er ikke bare barnets alder, men barnets utvikling og personavhengig om man kan snakke med et barn også. Men en baby er det vanskelig å få delta for å si det sånn, men svært unge barn vet at de blir slått på en måte, så ja. En ting er hva man ønsker å gjøre og en ting er hva man faktisk gjør. Men akkurat i voldssaker er jeg flinkere til å involvere barnet enn i andre saker”.

”Silje” diskuterer om barns deltakelse handler om *alder, personavhengighet* og *utvikling*, samtidig sier hun at svært unge barn vet at de blir slått *på en måte*. Det fremstår som at barns deltakelse handler bare om barnets stemme. Spørsmålet jeg stiller meg er om barn kan bli en aktør i egen barnevernssak uten å snakke, men formidle på en annen måte?

Fortolkningen av barns modenhet er et diskutert tema i barnekonvensjonen. Der står det at barns synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet. Formuleringen har ført til at barn ikke har blitt hørt, nettopp fordi de blir definert som umodne. Committee on the Rights of the Child, en internasjonal ekspertkomité som overvåker gjennomføringen av FNs barnekonvensjon, er klar på at man må lytte til andre stemmer enn bare det verbale for å styrke barn (Bae, 2010, i Nøra, 2010). Tiller (2006) peker imidlertid på at barn i treårsalderen

kan være troverdige og nøyaktige vitner, dersom de intervjues med hensiktsmessige teknikker. Slik som å ta i bruk hjelpemidler som leketøy, fotografier og lignende. Mine informanter ble spurt om hva de tenker om sitt ansvar som barnevernkonsulent når de møter barn som har blitt utsatt for vold fra sine foreldre. ”Sofie” beskriver dette slik;

”Jeg tenker at mitt ansvar er å få fram barnet og høre på det barnet forteller og det de ikke forteller, altså det de setter sammen med den, og tolke, for det er noen man må tolke ut i fra det som har blitt sagt før, atferd og sette bildet sammen, men å ta det barnet på alvor, det tenker jeg er det viktigste ansvaret mitt.”

Videre forteller ”Sofie;

”(…) hvis ikke vi løfter frem barnet så gjør ikke vi jobben vår.”

Her ser vi at ”Sofie” posisjonerer seg i den juridiske diskursen. Barnet blir betydningsfullt og inviteres inn som et subjekt, det skal *løftes frem*, og blir derfor en aktør. Informanten sier at hun må *tolke og sette sammen bildet* av det *barnet forteller* og det *de ikke forteller*. Barnets fortelling kan være kompleks og sammensatt. Dette viser at det å lytte til barns fortelling er mer enn å høre ordene, det er å lytte bak ordene. Det er å sette sine egne behov, følelser og tanker til side for å kunne gi den andre plass (Løvlie Schibbye, 2002).

Desto bedre man kjenner barnets opplevelser, ønsker og behov blir forutsetningene for å fatte beslutninger og hjelpetiltak bedre. Det å la barnet være informant om sitt eget liv er ikke å bruke barnet til å gi fra seg informasjon som barnet ikke ønsker å gi, men å gi dem mulighet til å komme med sine opplevelser, synspunkter og vurderinger (Gamst, 2011). Barn som blir sett på som kompetente og betydningsfulle informanter, vil bli mindre sårbart fordi det blir en selvfølge at deres opplevelser og synspunkter skal komme frem. Gjennom å sikre at man får kunnskap om barn og barns egen tolkning av sin situasjon tar vi et profesjonelt og etisk ansvar (Ibid.).

4.5 Barns beste

Alle informantene mener at barn ikke skal utsettes for vold. Jeg spurte mine informanter om hvordan de skapte mening om ”barns beste” i voldssaker. ”Sofie” reflekterer over dette;

”For meg så er det barnets beste tilsier uansett at barnet ikke skal utsettes for vold, så i voldssaker så handler det litt for meg hvordan det er mulig å få jobbet med det (…).”

”Anne” sier det slik;

”(…)at barneverntjenesten må gjøre alt man har i sin makt for å hindre at det skjer vold igjen mot barnet.”

”Silje” sier det på denne måten;

”(…)barnet skal beskyttes for vold og at barnet skal oppleve at familien skal få hjelp og at barnet opplever at det blir en bedring (...) og hvis man ikke klarer det så skal ikke barnet bo hjemme og bli utsatt for vold.”

Jeg ser at informantene posisjonerer seg inn i den psykologiske diskursen, hvor godt foreldreskap ikke primært sett handler om biologi, men også om psykologiske forhold (Larsen, 2004, i Juul, 2010). Sett i sammenheng med utsagnene til ”Anne” om foreldrestøttende tiltak på side 37, ”Sofie” sine tanker om erkjennelse på side 47 og ”Siljes” utsagn om at *familien skal få hjelp* kan det fremstå som at mine informanter også posisjonerer seg innenfor den biologiske diskurs. Dette kan også sees i lys av et barneperspektiv hvor barn er avhengig av sine foreldre og trenger hjelp når ikke omsorgssituasjonen er god nok.

Det er interessant at ”Anne” sier at barneverntjenesten må gjøre alt man har i sin *makt*. Kan det tenkes at makten står i forhold til den juridiske diskursen; Hvilken rettigheter barnevernet har til å stoppe volden? Ifølge barnevernloven (1992) skal hensynet til barnet bli avgjørende hvis barn og foreldre har motstridende interesser. En motsetning til dette viser ”Sofie” i sitt utsagn når hun forteller om praksis, der andre ansatte i barnevernet setter likhetstegn mellom barnets beste og foreldrenes beste;

”(…)det som andre vurderer som foreldrenes beste da, fordi ofte så settes det jo likhetstegn, ikke bare med barnets beste, men hele familiens beste er liksom å gjøre det foreldrene ønsker, det er ikke nødvendigvis det (...).”

Informanten posisjonerer seg kritisk til en forutbestemt holdning om likhetstegn mellom familien og barnets beste. Kan det tenkes at denne forutbestemtheten gjør at barnets stemme ikke kommer fram, når man har bestemt seg på forhånd om hva som er barnets beste? Ut i fra et barndomssosiologisk perspektiv ansees ikke barn som passive mottakere av omverdenens påvirkning, men de iscenesetter seg selv som barn og er dermed medskaper av de andre sosiale posisjonene i relasjonsnettverket (Näsman et al., 2010).

4.6 Diskursene i praksis

“Anne” forteller om en sak hvor det hadde foregått vold i oppdragerøyemed av en afrikansk mor. Barnet hadde selv fortalt at mor slo med belte. I første samtale med barneverntjenesten formidlet en medarbeider at det ikke er lov til å bruke vold mot barn i Norge. Det kom ingen erkjennelse fra mor om voldsbruk. I senere samtaler med barna kom det frem at moren fortsatt

slo det yngste barnet med belte;

“(...)mor som ikke var fra Norge, men fra Afrika (...)den yngste kunne forklare at det var med belte (...)noen uker etterpå så hadde de nye samtaler med barna og fikk vite at de fortsatt var blitt slått, i hvert fall det yngste fortsatt ble slått da, og da bestemte barnevernet seg for å anmelde mor til politiet, de anmeldte på bakgrunn av at hun ikke var veiledbar på en måte, hun gjentok volden som det var blitt slått hardt ned på av barnevernet, at hun fortsatte å bruke vold i oppdragerøyemed da.”

Det er interessant å se i utsagnet til ”Anne” at hun sier barnevernet har *slått hardt ned på* voldsbruken. Jeg undrer meg om det har ligget en bakenforliggende trussel fra barnevernets side; at hvis mor ikke skjærper seg, så tar de barna fra henne. Informanten avslutter utsagnet ved å si: *at hun fortsatte å bruke vold i oppdragerøyemed da*. I ettertid har jeg undret meg over hvorfor ”Anne” avsluttet dette utsagnet slik. Jeg oppfatter dette som at informanten bagatelliserer slik vold, fordi hun er opptatt av å kontekstualisere volden og ikke har fokus på det sårbare barnet, som hun i tidligere utsagn har vært opptatt av.

Videre forteller ”Anne” at etter barnevernets anmeldelse, konkluderte barneverntjenesten at mor trengte veiledning i blant annet grensesettingssituasjoner;

”(...) i tillegg til anmeldelse satt de i en rekke tiltak i undersøkelse som jeg fikk ansvar til å følge opp (...) råd og veiledning med mor, i forhold til hvordan disponere penger, men også i forhold til grensesetting av barna (...).”

Det sårbare barnet, som er avhengig av voksne, skal barnevernkonsulenten hjelpe gjennom råd og veiledning, slik at barnet blir beskyttet mot vold. Dette viser at diskursene barnevernkonsulenten har om barn, vold og barnets beste har betydning for handling. Selv om intensjonen er god, så er det ikke sikker det fungerer i praksis. ”Anne” forteller videre;

”Det som har vært vanskelig i denne saken, er å veilede mor i forhold til grensesetting i forhold til vold, når hun nekter for at det har vært vold fortsatt og nå har det gått et år.”

Jeg ser i utsagnene til ”Anne” at hun snakker om en ikke etnisk norsk mor, som kanskje ikke vet at det ikke er lov å slå barn i Norge. Kan det tenkes at dette spiller en rolle for tiltaket og vurderingene til barneverntjenesten? For eksempel, vil barneverntjenesten vurdere oppdragervold som mindre skadelig dersom dette utføres av ikke etnisk norske da dette kan være i deres kultur? Dette er i tråd med den sosiologiske diskurs, samt diskurs om ”oppdragervold er ikke like skadelig som annen vold”. I den sammenheng undrer jeg om det ville blitt iverksatt samme type hjelpetiltak for en etnisk norsk mor som bruker belteslag for å

straffe sine barn i grensesettingssituasjoner, og samtidig ikke erkjenner voldsbruken? I rapporten; ”Tåler noen barn mer juling?” viser funn at det foregår forskjellsbehandling av minoritetsbarn i barnevernet. Den viser også at det er for stor vektlegging av kultur som forklaring på oppdragervold, og at for mye fokus på kultur kan bli misvisende (Berggrav, 2013).

Hvordan kan man veilede en mor til ikke å slå, når det ikke er noen form for erkjennelse fra mor? Ved å veilede mor vil barnevernkonsulentene posisjonere seg i en subjektposisjon hvor hun er eksperten og mor er den som skal bli fortalt, som da blir et objekt. Hva skal til for at foreldrene som tyr til vold tar ansvar for sine handlinger som aktører i egne liv, og når skal vi beskytte barna mot sine foreldre?

“Sofie” reflekterer over dette;

”(…) man kan ikke plassere alle barn som har blitt utsatt for vold, fordi det er så mange, så vi er nødt til å endre og oppfatta hva vi tidligere har gjort i sånne typer saker. For meg er det å være eller ikke være i det om foreldrene erkjenner og er villige til å jobbe med det, det er et skille mer for meg nå.”

I utsagnet opplever jeg at ”Sofie” mener at erkjennelse må til for at endring kan skje. Det er en indre tilstand som må til for at det skal skje endring, som er i tråd med den psykologiske diskurs. Hun posisjonerer seg også inn i den sosiologiske diskursen, hvor vold er lært og kan avlæres. Hvis det ikke er erkjennelse blir det vanskelig å jobbe med endringstiltak og da må eventuelt barnet plasseres. Dette kan sees i lys av et barneperspektiv, at foreldrenes adferd påvirker barnets livssituasjon. Barnet er avhengig av trygge voksne som tar ansvar for sine handlinger. Isdal (2000) mener at hvis voldsutøverer skal klare å stoppe sin voldsbruk så må vedkommende vedkjenne sin egen vold, rette blikket mot seg selv, vedkjenne seg egne følelser, lære seg å ta ansvar for disse følelsene uten å la dem gå ut over andre i form av vold og dominans. Arbeidet med å vedkjenne seg andre følelser som utrygghet, sårbarhet, hjelpeløshet og tristhet kan være veldig vanskelig. Makten over et annet menneske kan føles bedre enn avmakt (Ibid.).

”Silje” forteller;

”(…) jeg har tenkt på en sak hvor meldingen var fra politiet om vold mellom foreldrene, et slagsmål. Og da tenkte vi jo tiltak som alternativ til vold, samtale med foreldrene... eh, nei. Parterapi på familievernkontoret at det skulle være løsningen, og snakke med foreldrene hvordan det påvirker barnet. De insisterte at barnet ikke hadde vært tilstede og sånne ting, det er jo et mønster. Og så kom det fram i løpet av undersøkelsen at barnet fortalte at faren slo og da satte vi med en gang inn tilsyn og

noe sånn råd og veiledning i forbindelse med tilsyn fra et tiltak. Men da tror jeg at vi ikke hadde gjort hvis det bare hadde vært vold mellom foreldrene.”

Her ser vi at informanten posisjonerer seg inn i den juridiske diskursen, med barns rett til deltakelse. Samtalen med barnet fikk betydning for utfallet av tiltakene i barnevernet. Hadde ikke barnet fortalt om vold fra sin far, så hadde det heller ikke blitt iverksatt tilsyn og veiledning i hjemmet. I utsagnet kommer det frem at foreldrene har sagt at barnet ikke har fått med seg volden som forekommer mellom dem. Det virker dog ikke som at ”Silje” tror på dette når hun sier at det er et *mønster*. Hun posisjonerer seg som eksperten som vet av erfaring at dette ofte ikke stemmer; barn får med seg det som skjer i hjemmet. Selv om hun har denne kunnskapen så skulle tiltakene rettes mot foreldrene og ikke mot barnet. Barnets posisjon går først fra å være objekt til subjekt etter at barnevernet bestemmer seg for å snakke med barnet, og tiltakene iverksettes da i hjemmet. Kan det tenkes at det spiller en rolle at samme informant var mest opptatt av den fysiske volden og ikke den psykiske volden som hun fortalte om i delkapittel 4.2.1. At barnet som ser eller kanskje bare hører foreldrene slå hverandre ikke blir tatt like mye på alvor enn hvis barnet hadde blitt utsatt for direkte fysiske vold? ”Silje” forteller om håndteringen av saker hvor det forekommer slag mellom foreldrene;

”(…) det forekommer også slag mellom foreldrene, men de sakene håndterer vi jo annerledes enn slag mot barna, selv om vi vet at det er like skadelig så er det ulike tiltak.”

Jeg tolker utsagnet til ”Silje” at tross kunnskap om at det er like skadelig for barn å oppleve vold mellom foreldrene som å bli direkte utsatt for vold, er det andre tiltak som blir benyttet ved vold mellom foreldrene. Tiltakene vil da være rettet mot foreldrene og ikke barnet. Det virker som barnet ikke da blir tatt like mye på alvor når de kun opplever volden mellom foreldrene. Hva hjelper da kunnskap om barnets skadevirkning av å leve i et voldelig hjem når tiltakene ikke speiler barnets behov? Etersom ”Silje” sier at volden er skadelig, tolker jeg det dithen at informanten implisitt mener at barnet har behov for hjelp, støtte og beskyttelse. Isdal (2000) hevder at i mange tilfeller kan observatørrollen barnet utsettes for når de ser foreldrene slå hverandre være verre eller vanskeligere enn selv å bli utsatt for vold. Det kan være vanskelig for den som observerer å stoppe volden, slik at avmaktsfølelsen og hjelpeløsheten kan oppleves sterkt når man ser de man er glad i og avhengig av skader hverandre. All eksplosiv sinne fra foreldre virker stressende på barn og skaper uro, angst og avmaktsfølelse (Ibid.).

Det at barnet har fortalt om vold i familien hjelper ikke alltid barnet til å få en bedre hverdag.

Hvis barnet har fortalt om omsorgssvikt, vold eller seksuelle overgrep og det ikke settes inn adekvate hjelpe- og beskyttelsestiltak, kan det oppleves som et svik (Gamst, 2011). En av informantene i studien ” Den vanskelige samtalen” sier det slik: ”Det verste var at jeg fortalte og så skjedde det aldri noe mer.” (Langballe, Gamst, & Jacobsen, 2010).

”Sofie” beskriver et barn som hadde fortalt flere ganger at det hadde blitt utsatt for fysisk vold fra sine foreldre, og hadde ikke fått hjelp og beskyttelse;

”Det har vært bekymret for et barn som gikk i første klasse. Det hadde vært bekymring for vold i familien siden han var to, tre år, hvor han allerede da sa til barnehagepersonalet at han hadde vondt i rompa fordi mamma hadde slått barnet, de syns de så blåmerker da de skiftet bleie på barnet (...). Jeg kan ikke se at barnehagepersonalet gjorde noe i den saken den gangen, det ble notert i en logg, og det kom frem senere i en undersøkelse. Det har kommet flere sånne episoder hvor mor har kommet med blåveis, og barnet har sagt at far har slått mor, og har beskrevet ganske detaljert da.”

Videre forteller ”Sofie”;

”(...) jeg hadde ikke kjent denne saken fra før, og jo mer jeg leste i saken jo mer tenkte jeg at hvorfor i alle dager var barnet hjemme, det hadde jo vært voldsbekymring i flere år og barnet hadde fortalt om vold, det er liksom alle ting rundt og barnet selv tilsier at barnet har vært utsatt for vold, så har foreldrene på en måte sluppet unna, og blitt delvis trodd hver gang.”

Det er tydelig at dette barnet har fortalt flere ganger om at det har blitt utsatt for vold, uten at dette har ført til at det har fått det hjelpe- og beskyttelsestiltaket som var nødvendig.

Gamst (2011) mener at når barn inkluderes som informanter, forutsetter det en praksis hvor barnet ikke bare blir lyttet til, men også hørt. Det kan tenkes at barnet har blitt lyttet til, men ikke hørt, og volden har fortsatt fått lov til å være en del av barnets liv. ”Sofie” formidler en form for frustrasjon for at barnet har levd i en slik omsorgssituasjon lenge;

”(...)jeg opplevde at ledelsen var jo heldigvis sånn at de var åpne på at dette var vårt lik i skapet, at vi skylder han å gjøre det skikkelig denne gangen på en måte, så heldigvis så var ikke de så veldig opptatt av å dekke egne spor på hva de ikke hadde gjort da før, så det syns jeg fungerte veldig bra.”

I utsagnet snakker ”Sofie” om *vårt lik i skapet*, tolker jeg det dithen at hun mener at barnets behov ikke har kommet i fokus, dog blitt et objekt som har blitt sveket. ”Sofie” er opptatt av å løfte barnet frem, og posisjonerer barnet i en subjektstatus hvor barnets fortelling får komme i fokus. Hun er opptatt av diskursen om ”barn bør beskyttelse mot vold ” som er i tråd med et rettighetsperspektiv og innenfor den juridiske diskursen.

4.6.1 Å arbeidet i et system hvor det biologiske prinsipp står sterkt

I teorikapittelet er det hevdet at det biologiske prinsipp står sterkt i Norge og bygger på en grunnleggende forståelse av at barn primært skal vokse opp hos sine biologiske foreldre (Stiklestad, 2008, i Lindland, 2012). Utsagnene til barnevernkonsulentene viser tydelige motforestillinger mot det biologiske prinsipp.

“Silje” forteller om to barn som ble utsatt for vold og mishandling fra sine foreldre og barnevernet måtte prøve ut hjelpetiltak før de eventuelt tok over omsorgen;

”(…) det var to barn som vokste opp hos foreldrene også ble utsatt for vold, men som sagt var moren psykisk syk. Veldig dårlig. Det var de som på en måte ble stengt utenfor døren i minusgrader med en, jeg lurer på om de sto i en bønne med vann, da de ikke hadde oppført seg, da ble de utsatt for fysisk vold også sånn. Psykisk vold var det også i den saken der, det var tung psykiatri og masse mishandling. Barna hadde ikke beskyttelse fra de som skulle være deres beskyttere, deres foreldre. Hvilke vurderinger vi gjorde, var at barna ville bli vesentlig skadelidende for å bli i det hjemmet, men vi måtte fortsatt gjennom en runde med tung veiledning og tilsyn, før vi følte at vi hadde nok til å gå til fylkesnemnda⁵. (...) barna hadde fortalt til barnevernet om ting som ikke var greit og så måtte de på en måte voksne også måtte bevise at det ikke var bra nok, selv om de hadde fortalt noe.”

I utsagnet beskriver ”Silje” hvordan barneverntjenesten måtte prøve ut tiltak før de *følte* at de hadde nok til å fremme sak om omsorgsovertakelse. Det å *føle* tolker jeg i denne sammenheng som at ”Silje” og hennes kolleger vurderte at de ikke hadde oppfylt alle kravene i henhold til barnevernloven for å kunne fremme sak om overtakelse av omsorg. Loven overlater til barnevernet å utøve skjønn når de skal fremme saker. Barnevernkonsulenten får en stor definisjonsmakt, og påvirkes av diskursene i det systemet de er en del av (Juul, 2010).

”Silje” beskriver et system hvor den biologiske og juridiske diskurs står sterkt. Risikofaktorer skal dokumenteres og man må fremskaffe bevis for at barnets situasjon ikke er god nok. Som tidligere skrevet i teorikapittelet beskriver Egelund og Sundell (2001, i Juul, 2010) dette som en ”sociolegal” diskurs, hvor fokuset er mer rettet mot foreldre og barns rettigheter, og hvor denne diskursen har ikke nok fokus på barnets og foreldrenes kontekstuelle opplevelse av sin situasjon. ”Silje” beskriver en situasjon hvor hun må jobbe med endringstiltak og hun vet at barna har det vanskelig. Hun forteller at hun synes dette var veldig vanskelig og tenkte at hvis ikke barna ble plassert, så kunne hun ikke jobbe videre i barnevernet;

”(…) jeg tenkte at hvis ikke de barna ble plassert så kunne jeg ikke jobbe barnevern fordi det var så alvorlig sak at det på en måte var utrolig tungt å jobbe i den perioden

⁵ Fylkesnemndenes oppgaver er blant annet å fatte vedtak om barneverntjenester, for eksempel vedtak om omsorgsovertakelse eller tiltak for barn med atferdsvansker (NOU 2000:12).

Det er en av de verste sakene jeg har jobbet med, jeg husker var oppslukt i forferdelig det var (...) Det var mye press på meg som saksbehandler for å få til, jeg tenkte at de bare ikke kunne bo hjemme. Der tenkte jeg ikke nødvendigvis at endring var det jeg var ute etter, for det tror jeg på en måte at jeg ga opp ganske fort fordi det var såpass alvorlig sak.”

Den biologiske og juridiske diskurs kommer i konflikt med ”Siljes” psykologiske diskurs. Det virker som ”Silje” var mest opptatt av hvordan barna led psykisk og fysisk i sin omsorgssituasjon. Barna som berøres av barnevernets beslutninger vil være prisgitt barnevernkonseptens oppgaveforståelse og fokus (Juul, 2010). I denne saken besluttet barneverntjenesten å fremme sak om omsorgsovertakelse til Fylkesnemnda og fikk medhold. I lys av barndomssosiologien, hvor barnets liv her og nå er viktig, viser utsagnet at dette ikke blir vektlagt. Tross vurderinger om at *barna ville bli vesentlig skadelidende for å bli i hjemmet*, måtte barnevernet skaffe ”bevis” før at de *følte* de kunne gå til fylkesnemnda, slik at barnet eventuelt kunne få det bedre, i fremtiden.

”Silje” fortalte etter båndopptakeren var skrudd av at hun synes det var en vanskelig periode da hun hadde denne barnevernssaken. Hun samtykket til at jeg kunne ta med disse tankene i oppgaven. Hun fortalte at hun hadde grått mange tårer fordi hun følte en fortvilelse og frustrasjonen over at hun ikke kunne redde disse barna ut av hjemmet raskere. Hun var del av et profesjonelt system som hun måtte forholde seg til, samtidig som hun visste at barna hadde det vondt. Dette berørte ”Silje” og gjorde vondt. ”Siljes” utsagn viser at det kan være vanskelig å være del av et system hvor rådende diskurser kan kollidere med egne diskurser og gjøre arbeidet vanskelig.

”Sofie” beskriver en historie hvor hun følte på frustrasjon over at andre barnevernsansatte hadde fokusert mer på foreldrenes utsagn enn barnets;

”(...)jeg hadde ikke kjent denne saken fra før, og jo mer jeg leste i saken jo mer tenkte jeg at hvorfor i alle dager var barnet hjemme, det hadde jo vært voldsbekymring i flere år og barnet hadde fortalt om vold, det er liksom alle ting rundt og barnet selv tilsier at barnet har for utsatt for vold, så har foreldrene på en måte sluppet unna, og blitt delvis trodd hver gang og det har kommet de til gode på en måte så jeg kjente på mye frustrasjon der (...).”

Her viser informanten at de som har arbeidet med denne saken har vært innenfor den biologiske diskurs, hvor foreldre har blitt trodd og blitt ansett som de beste omsorgspersonene for barnet, selv om det har vært bekymringer om vold i flere året. Informanten får saken, og etter hvert som hun leser tidligere sakspapirer kan hun ikke forstå hvorfor dette barnet fortsatt

bor hjemme. Hun posisjonerer seg selv innenfor den psykologiske diskurs, og fokuserer mer på at barnet ikke hadde en god omsorgssituasjon hos sine foreldre, og at dette kunne være skadelig for barnet.

I delkapittel 4.3 fortalte ”Sofie” om en gutt som måtte dra på samvær til sin far som tidligere hadde vært voldelig, og hvor barnet viste voldsomme negative fysiske reaksjoner i forkant. ”Sofie” opplever at det er frustrerende å se barn som må på samvær for enhver pris;

”(…), også er det jo en stor frustrasjon i forhold til hvor mye unger må tåle (…) det skal være samvær for enhver pris. Også for de sakene hvor ungene vært utsatt for så mye (…) det er jo en akutt plassering den som jeg jobber mest med nå (…) hvor vi kan kjøre samværene på sånne profesjonelle samværssteder, tilsynsførere, med politi, med massiv oppbakking, det skal liksom være samvær for en hver pris på en måte.”

Videre forteller ”Sofie”;

”(…)jeg hørte om en sak, det var en barnefordelingssak og ikke en barnevernssak, hvor mor hadde vært utsatt for vold fra sin eks og eldstemann av to barn hadde vært utsatt for vold fra han og hadde vært vitne til volden, yngste er jeg litt usikker om han hadde vært vitne til det som hadde skjedd, han hadde ikke vært utsatt for det direkte. Det har vært flere runder i rettsapparatet i forhold til at han ønsket mere samvær og deler av omsorgen og sånn og ungene vil ikke, og hvor det sto i tingrettens dom at barna var nødt til å se dette som en lik plikt på linje med lekser.”

I utsagnene blir det tydelig at ”Sofie” posisjonerer seg innenfor den psykologiske diskursen, hvor hun er opptatt av barnets indre tilstand i forhold til samvær. Da hun sier at hun er frustrert i forhold til hvor mye unger må *tåle*, tolker jeg det dithen at ”Sofie” mener det å være med sine biologiske foreldre fører ikke nødvendigvis til noe positivt. Det at barnets tilknytning til sine foreldre er viktig, slik det er i biologiske diskursen, hvor blodsbånd bør holde sammen, stiller ”Sofie” seg kritisk til.

4.7 Voldssaker er svært vanskelig og er nok til å ta motet fra deg

Barns fortellinger om vonde opplevelser fører med seg et stort profesjonelt ansvar. Den som tar barn på alvor, vil kunne møte kritikk og ubehag samt medføre ekstraarbeid (Gamst, 2011). Barnas historier kan være så smertefulle at noen må distansere og skjerme seg ved å la være å se og høre. Barnets smerte stenges ute og barnets opplevelser kan omskrives, bortforklares og usynliggjøres (Ibid.). Killén (2004) har identifisert noen mekanismer som inntreer og som hindrer den voksne i å ta barneperspektivet. Overidentifisering med foreldre og bagatellisering av barnets opplevelse, slik som usynliggjøring eller bortforklaring, fordi det er

for smertefullt å ta inn over seg, er to av disse mekanismene som kan anvendes i møte med barn som utsettes for omsorgssvikt. Når den voksne ikke inntar et barneperspektiv i samtalen, kan dette i sin ytterste konsekvens føre til at barnet ikke får den hjelpen og beskyttelsen som det har behov for. Øvreeide er opptatt av den som skal ha samtaler med barn som står i konfliktsituasjoner må være oppmerksom på om samtalen kan skape utilsiktede og negative følger for barnets relasjoner til sine omsorgspersoner (Øvreeide, 2000). Når den voksne på forhånd har definert hva som er til det beste for barnet, og barnet ikke inviteres inn som et subjekt med egne tanker og meninger, blir målet med samtalen uklart og hensikten i å involvere barnet utydelig (Lindland, 2012).

Noen av informantene sier at de kjenner på følelser som frustrasjon og en slags motløshet når de arbeider med barn som blir utsatt for vold fra sine foreldre. Det kan føles veldig vanskelig sier en av informantene. Susanne Bang (2003) kaller dette å bli beveget. Det er i seg selv ukomplisert å bli beveget av noe bekymringsfullt. Det er her vi åpner opp for de vi skal hjelpe og livet deres, samtidig som man er i kontakt med oss selv - våre følelser og fantasier, tanker og kroppsforfølelser. Vi kjenner vårt ståsted og avgrensning i forhold til den andre, samtidig som vi ser den. Det er her empatien fungerer og den andre føler seg møtt.

Alle informantene mente at voldssaker er vanskelige og komplekse.

”Silje” sier det på denne måten;

”(...)Jeg opplever nok litt motløshet i arbeid med barn og vold, barn som blir utsatt for vold fordi jeg synes ofte at barnevernssaker ikke fører til noe konkret og ofte politiet henlegger også henlegger barnevernet etter en stund de også.”

Videre forteller ”Silje” senere i intervjuet om hva motløsheten gjør med henne;

”(...) Det at jeg er motløs er ikke det at jeg ikke gjør noe, men at jeg ofte ikke når det resultatet jeg kunne ønske meg, ikke jeg som person, men som fagmenneske mener er det beste for barna.”

Som jeg skriver over, så kan de som skal hjelpe barn som har det vanskelig kjenne på en bevegelse i dette arbeidet, som igjen fører til at vi føler empati ovenfor dem (Bang, 2003).

”Siljes” *motløshet* tolker jeg dithen at hun kjenner seg motløs fordi hun kjenner empati for de barna hun møter i sitt arbeid. Hun sier som *fagmenneske og ikke som person*, men i tidligere utsagn har hun fortalt at arbeidet med barn som har det vanskelig også gjør noe med henne som person. Jeg opplever at ”Silje” posisjonerer seg inn i den psykologiske og juridiske diskurs når hun omtaler motløsheten. Barn som må lide fordi foreldrene ikke klarer å være gode omsorgspersoner, og systemet som ikke klarer å beskytte barn godt nok. Dette gjør noe

med ”Silje”, og helt sikkert mange andre barnevernkonsulenter som prøver å hjelpe barn som ikke har en god omsorgssituasjon.

5.0 Avslutning og oppsummering

Problemstillingen min er;

- Hvilke diskurser har barnevernkonsulentene om barn, vold og barnets beste, og hvilken virkning har disse diskursene for deres praksis?

Med dette søkte jeg å få belyst hva som vektlegges hos barnevernkonsulentene i deres møte med barn som har opplevd vold fra sine foreldre. Hvilke diskurser influerer den praksis som barnevernkonsulentene utfører?

For å få svar på mine spørsmål og problemstilling søkte jeg først til faglitteraturen. Jeg valgte å gå bredt ut og undersøkte flere aspekter av vold som utføres av foreldre. I utgangspunktet var jeg opptatt av barnas opplevelse av den volden som barna blir utsatt for. Hvilke konsekvenser har det for barn å bli utsatt for vold fra noen som man er glad i og ønsker beskyttelse fra?

Jeg opplevde at faglitteraturen var opptatt av og omtaler barnets opplevelse av den fysiske og psykiske volden samt debatterer de konsekvenser dette har å si for barnets videre utvikling. Når det gjelder oppdragervold er dette omtalt flere steder som ”vold”. De statlige barnehusene mener at begrepet oppdragervold bør erstattes med vold i oppdragerøyemed.

Det er en stor enighet i faglitteraturen at vold i enhver form har en negativ innvirkning på barna både her og nå og for deres fremtidige liv. Som Rennestraum (2011) skriver åpnes det opp for håp for barnet dersom den relasjonelle kontekst endres til det bedre. Dette vil få innvirkning på barnas følelser om seg selv og andre.

Hva barnevernkonsulentene legger i begrepet vold undersøkte jeg i første del av min analyse. Jeg opplevde at informantene mine var mest opptatt av den fysiske volden, og hva dette gjør med barnets indre liv. En av informantene fortalte at hun daglig ikke var så opptatt av den psykiske volden, og at hun burde bli flinkere på det. Det å bli utsatt for fysisk vold kan i mange henseende oppleves som psykisk vold. Alle informantene var innenfor diskursen om at ”vold er skadelig”. Dog en av mine informanter gav uttrykk for at vold i oppdragelsen kunne være mer forståelig enn uprovosert vold. Informanten mente også at denne volden er mindre skadelig og at det bedre for barnet å vite hvorfor det blir utsatt for vold.

I forhold til faglitteraturen tenderer det mot at det er barnets opplevelse av volden som er viktig når man skal måle skadevirkning og smerte.

Barnevernkonsulentene forteller om barn som viser redsel og lider psykisk, dette er med på å konstruere barnet som sårbart. En informant beskriver et barn som sårbart, men likevel lojalt mot sine foreldre. Etersom barnet er avhengig av sine foreldre, ønsker de ikke, selv om de opplever vold, å trosse dem. Den fysiske volden vil gjøre et barn redd, og dette vil påvirke barnets psyke. Ett slag fra mor eller far kan et barn huske og frykte i lang tid. Alle informantene beskrev at voldsutsatte barn viste symptomer på redsel. Redsel som kan utspille seg som kroppslig stress ved for eksempel hyppig avføring og oppkast.

Om barn er passive mottakere eller kompetente aktører blir belyst i analysen. Denne viser at barnevernkonsulentene diskuterer barnets rolle aktivt på arbeidsplassene. Hvorvidt et barn blir posisjonert som objekt eller subjekt er i fokus hos alle informantene, men barnets posisjon kan i løpet av en sak endre seg. Dette ut fra om barnevernkonsulentene har et foreldre- eller et barnefokus. Dette igjen innvirker på barnets deltakelse. Den varierte praksisen passer inn i det sosialkonstruksjonistisk paradigmet hvor det alltid er flere måter å forstå og tilnærme seg et fenomen eller en situasjon på. Alle informantene uttrykker forståelse for barnekonvensjonen hvor det står at barn skal bli sett og hørt, dog spiller den juridiske diskursen, med sine krav og normer til modenhet, en viktig rolle.

I utsagn fra mine informanter vises det at det ikke er gitt hva barns deltakelse i barnevernssaker skal være. Flere uttrykte at barns deltakelse hadde en begrensning i alder og modenhet. Deltakelsen kan innebære for eksempel om barnet var en informant eller om barnet ble invitert til å være delaktig i avgjørelsen, som omhandlet barnet selv.

Mine funn viser at alle informantene mener at de jobber ut fra barnets beste i henseende for at de ikke skal bli utsatt for vold. Motsetningene kommer frem når enkelte av informantene mener at det er ikke nødvendigvis foreldrene som har det beste utgangspunktet for omsorgen, men samtidig forfekter de i sin diskurs at det å veilede foreldre kan være bedre enn omsorgsovertakelse. I mine intervjuer opplever jeg at informantene kan ha en forrang til den biologiske diskurs, men at når de ser at foreldrenes omsorgsevne eller evne til endring ikke er tilstede, går de over til den psykologiske diskurs.

Alle barnevernkonsulentene hadde en grunnleggende og nysgjerrig interesse for arbeidet med de voldsutsatte barna, noen mer enn andre. I mine samtaler kom det dog frem en form for systemfrustrasjon. Barnevernkonsulentene kunne oppleve at det systemet de er en del av ikke nødvendigvis fokuserer på det barndomssosiologien vektlegger. Videre ble det berettet om

saker hvor barn ikke har mottatt nødvendig tiltak og beskyttelse mot vold, og har dessverre levd med dette for lenge. En av informantene benevnte det som *vårt lik i skapet*. Det at barn forteller om noe av det mest sårbare og alvorlige i deres liv og ikke blir hørt er et svik mot disse barna. Frustrasjonen blir også rettet mot de retningslinjer, eller mangel på sådanne, som barnevernet opererer etter. Det å oppleve at barn lider samtidig som man ikke *føler* man har nok bevis ovenfor fylkesnemnda for å fremme sak om omsorgsovertakelse oppleves som vanskelig.

En av informantene forteller om at det skal avholdes samvær selv om hun opplever at dette ikke er det til beste for barnet. Dette stiller hun seg kritisk til. Frustrasjonen går på hvor mye barn må *tåle* i forhold til den redsel som de uttrykker ved samvær med sine voldelige foreldre. Informantene uttrykker samlet sett at det biologiske prinsipp står sterkt i barneverntjenesten.

Å arbeide som barnevernkonsulent, som til daglig jobber med barn som lider, vil påvirke og kanskje bevege barnevernkonsulenten emosjonelt. Det kreves styrke å ha slikt ansvar, å kunne tåle å høre ubehagelige historier og forsøke å hjelpe. Det er lett å tre inn i mekanismer som hindrer barnevernkonsulenten å se barnet. For å motvirke dette kreves det en profesjonell holdning. Ved å ønske å hjelpe og samtidig ikke kunne, trer motløsheten frem.

5.1 Undersøkelsens betydning for framtidig praksis

Etter intervjuer, analyser, fortolkninger og refleksjon sitter jeg igjen med en del oppfatninger om hvordan diskursene til barnevernsansatte er i forhold til barn og vold. Jeg ser noen elementer i diskursene hvor det er kontraster. Med min oppgave håper jeg at jeg har belyst min problemstilling, jeg ønsker videre å fremheve noen punkter som jeg mener bør tas videre med i barneverntjenesten.

Det er gjort undersøkelser om at hjelpeinstanser, blant annet barnevern og familievern spør i for liten grad om vold. I en undersøkelse kom det frem at under 20 prosent av alle hjelpeinstanser i de større byene i Norge hadde faste rutiner for å kartlegge/spørre om vold i familien (Hjemdal & Stefansen, 2003, i Breivik & Mevik, 2012). Dette er tankevekkende med tanke på at det var 843 barn som fikk iverksatt barnevernstiltak i 2010 på grunn av vold i hjemmet. Hva sier dette om barnevernsstatistikken hvis det kun er cirka 20 prosent som har faste rutiner på å kartlegge og spørre om vold i familien? Hvor mange barn er det da egentlig som har behov for barnevernets hjelp på grunn av vold i hjemmet?

I mine funn ser jeg at det kan tendere mot en legitimitet av bruk av oppdragervold. Dette mener jeg kan være urovekkende da forskningen viser at barn kan bli skadelidende uansett hvilken type vold de blir utsatt for. Enten ved at de fysisk får vondt, må leve med redsel for sine foreldre eller får en dårligere utvikling enn de vanligvis ville fått. Det å betrakte oppdragervold som mindre skadelig enn annen type vold, kan kanskje bidra til at barnets stemme og opplevelse av volden ikke kommer i fokus. Kanskje det er på tide å forkaste begrepet oppdragervold? Isdal mener (2000) at vold må gjøres til vold, bare på den måten kan vi få bukt med volden. Ved å innpakke volden i andre begreper fjernes ubehaget i volden, og det har empirien min vist. Ved å bruke ordet vold kan det hjelpe barnet å bedre forstå det ubehaget det følte. Det kan også hjelpe den som utøver volden til å problematisere sin adferd og gjøre noe med den. Dermed vil kanskje både barnet og voldsutøveren føle at de blir tatt på alvor.

Som empirien og litteraturen viser så er det ikke entydig hva voldsbegrepet innbefatter. Diskursene om hva vold er, blir utydelige og dermed blir det vanskelig å kartlegge vold. Kan det tenkes at det er nødvendig at barnevernet bør snakke mer om diskurser om vold for å sikre at kartleggingen inkluderer *alle* barn som er voldsutsatt, slik at barnet får den hjelpen og beskyttelsen som barnet har behov for og rett på? Empirien viste også at informantene inntre i ulike diskurser i forståelse og vurderinger de gjør i arbeidet deres, og dette har betydning når de ifølge lovverket skal forholde seg til barnets beste. Kan det tenkes at det er nødvendig at barnevernet bør debattere de diskurser som inntre i barnevernsarbeidet slik at barn som møter barnevernskonsulenter har mer av den samme grunnlagsforståelsen for barns utsatthet og risiko? Slik at arbeidet ikke blir priggitt hvem man møter i barneverntjenesten.

Alle barnevernkonsulentene uttrykte en form for systemfrustrasjon. I et systemisk perspektiv vil barnevernkonsulentens hjelperolle også være påvirket av diskursene som råder rundt dem. Dette gjør noe med den som skal prøve å hjelpe barn i en vanskelig livssituasjon.

Barnevernkonsulentene beskriver arbeidet med barn som opplever vold som frustrerende og kan bringe frem følelse av motløshet. En informant sier at hun savner klarere retningslinjer nasjonalt for å håndtere disse sakene. Barnevernet er tenkt som en sikkerhets- og hjelpeinstans for barn og unge hvor barnevernkonsulentens oppgave blir å finne ut hvordan man best mulig kan hjelpe de barna som har behov for det (Juul, 2010). Barnevernkonsulentene beskriver at dette arbeidet kan oppleves som svært vanskelig fordi man på den ene siden skal hjelpe barn ut av en vanskelig livssituasjon. Samtidig må man skaffe bevis for om omsorgssituasjonen

ikke er god nok for å eventuelt ta saken til Fylkesnemnda. Funnene viser at barnevernkonsulentene er engasjerte på barnas vegne, men at systemet kan gjøre dem frustrerte, som for eksempel når barnet må vente i flere måneder å komme i dommeravhør på Barnehuset, eller når barnet må på samvær på tross av de negative kroppslige reaksjoner barnet viser i forbindelse med samværet. Det er også følelse av motløsheten når man ikke har myndighet til å hjelpe barna raskere ut av omsorgssituasjonen de bor i.

Barnevernkonsulentene er del av et komplekst system hvor alle samarbeidsinstanser har sine interesser og lovverk å følge. Barna kan være prisgitt barnevernskonsulentenes oppgaveforståelse og fokus i saken. Jeg håper mine funn kan bidra til at retningslinjene for barnevernet kan bli klarere og dermed påvirke de diskursene barnevernsansatte drar på.

Jeg opplever videre at det biologiske prinsipp står sterkt i barneverntjenesten, kanskje på bekostning av barnets beste. Mine funn kan vise at det biologiske prinsipp er førende frem til det punkt at barneverntjenesten erkjenner at dette er håpløst og man fra da vektlegger den psykologiske diskurs og fokuserer på barnets situasjon her, nå og fremtiden. Slik jeg ser det, er det biologiske prinsipp viktig, fordi mange barn har en tilknytning sine foreldre som er viktig å ta vare på. Men når det biologiske prinsipp går på bekostning av barnets beste her og nå som igjen kan påvirke barnet senere i livet, bør det biologiske prinsipp vike.

I arbeidet med voldsutsatte barn vil jeg avslutningsvis trekke frem barnevernkonsulentenes håp. Mine funn viser at selv om barnevernkonsulentene opplever frustrasjon og motløshet, så har de med seg et håp. Dette anser jeg som like viktig som det å ha kunnskap om temaet. Håpet kan være med på å gjøre en forskjell, til å kjempe for det sårbare barnet tross opplevd svik fra voksne.

Litteraturliste

- Bang, S. (2003). *Rørt, rammet og rystet: faglig vekst gjennom veiledning*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Barnekonvensjon. (1989). *Fns barnekonvensjon*. Retrieved from <http://www.unicef.no/barnekonvensjonen/full-tekst>.
- Barnelova. (1982). *Lov om barn og foreldre m. v. av 8. april 1981 nr. 7.*: Retrieved from <http://www.lovdata.no/all/nl-19810408-007.html>.
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester m. v. av. 17. juli 1992. nr. 100* Retrieved from [http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100 - KAPITTEL 2](http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100-KAPITTEL_2).
- Berggrav, S. (2013). *Tåler noen barn mer juling? En kartlegging av hjelpeapparatets håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier*. Oslo: Redd Barna.
- Bergjordet, C., Dyrhaug, T., & Haugen, J. Å. (2011). *Barnevern. Barnevernet- et tilbud til mange*. Statistisk sentralbyrå, 5. desember 2011.
- Breivik, F. L., & Mevik, K. (2012). *Barnefordeling i domstolen: når barnets beste blir barnets verste*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. (1994). *Utviklingspsykologi*. Oslo: TANO.
- Cater, Å. K. (2010). Barns beskrivelser og tolkninger av fedres vold. In M. Eriksson, K. Stefansen & C. Heyerdahl (Eds.), *Barns stemmer om vold: å tolke og forstå*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Cater, Å. K., & Øverlien, C. (2010). Barns stemmer om vold: å tolke og forstå. In M. Eriksson, K. Stefansen & C. Heyerdahl (Eds.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Cummings, E. M., & Davies, P. (1994). *Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution*: Guilford Press.
- Eriksson, M., Cater, Å. K., Dahlkild-Öhman, G., & Näsman, E. (Eds.). (2010). *Barns stemmer om vold: å tolke og forstå*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eriksson, M., & Näsman, E. (2010). Å møte utsatte barn- som ofre og aktører. In M. Eriksson, K. Stefansen & C. Heyerdahl (Eds.), *Barns stemmer om vold: å tolke og forstå*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Forsberg, H. (2010). Barns stemmer om hjelpetiltak. In M. Eriksson, K. Stefansen & C. Heyerdahl (Eds.), *Barns stemmer om vold. Å tolke og forstå*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler: å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gergen, K. J., & Gergen, M. (2005). *Social konstruksjon: ind i samtalen*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Graham-Bermann, S. A., & Edleson, J. L. (2001). *Domestic violence in the lives of children: The future of research, intervention, and social policy*: American Psychological Association.
- Havik, T. (2004). *Barnevernet: forutsetninger og gjennomføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heltne, U., & Steinsvåg, P. Ø. (2011). *Barn som lever med vold i familien: grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Herseth, S. K. (2012, 16. februar). Barn må vente i tre år før barnevernet griper inn, *Dagbladet*. Retrieved from <http://www.dagbladet.no/2012/02/16/nyheter/innenriks/overgrep/incest/20243619/>

- Hustadnes, H. (2012, 17. februar). Mor slutter ikke å ruse seg selv om barnet får gratis skolefritidsordning, *Dagbladet*. Retrieved from <http://www.dagbladet.no/2012/02/17/nyheter/barnevern/innenriks/20264995/>
- Hårtveit, H., & Jensen, P. (2004). *Familien - pluss én: innføring i familierapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt: kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Jensen, P., & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene: kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Juul, R. (2010). *Barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger: diskursive praksisformer og barneperspektiver i den kommunale barneverntjeneste, og konsekvenser i forhold til barna*. (Doktoravhandling), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet Trondheim.
- Kalsrud, M. C. (2012). Barnevernloven gjelder for alle barn i Norge, from <http://www.barnevernet.no/Dokumenter/Lover-og-regler/Barnevernloven/Barnevernloven-gjelder-for-alle-barn-i-Norge/>
- Killén, K. (2004). *Sveket: omsorgssvikt er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kopperud, E. (2007). *Barn på familiekontor...? Om familierapeuters håndtering av barneperspektivet når foreldre ber om hjelp etter samlivsbrudd*. (Masteroppgave), Diakonhjemmet Høgskole.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitative forskningsintervju*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langballe, Å., Gamst, K. T., & Jacobsen, M. (2010). *Den vanskelige samtalen: barneperspektiv på barnevernarbeid : kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*. Oslo: NKVTS.
- Lindland, M. K. (2012). *Å samtale med barn i vanskelige livssituasjoner: en analyse av samtalepraksiser mellom barnevernsarbeidere og barn i barneverntjenesten*. (Masteroppgave), Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Lundby, G. (1998). *Historier og terapi: om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Løvlie Schibbye, A.-L. (2002). *En dialektisk relasjonsforståelse i psykoterapi med individ, par og familie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2007). *Vold og overgrep mot barn og unge: en selvrapporderingsstudie blant avgangselever i videregående skole NOVA-rapport*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Myhre, M. (2010). Fysiske overgrep mot barn- kunnskapsstatus, from <http://www.nkvts.no/tema/Sider/FysiskeovergrepmotBarnKunnskapsstatus.aspx>
- Møller, M. (2000). *I fars vold*. Oslo: Kommuneforlaget.
- NOU 2000:12. (). *Barnevernet i Norge: tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Barne og familiedepartementet. Oslo: Barne- og familiedepartementet Retrieved from <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2000/nou-2000-12.html?id=117351>.
- NOU 2012:5. *Bedre beskyttelse av barns utvikling: ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet* Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet Retrieved from

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2012/nou-2012-5.html?id=671400>.

- Nygren, P. (1995). *Profesjonelt barnevern som barneomsorg: fra teori til verktøy*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Näsman, E., Cater, Å. K., & Eriksson, M. (2010). Perspektiver på barns stemmer om vold. In M. Eriksson, K. Stefansen & C. Heyerdahl (Eds.), *Barns stemmer om vold: å tolke og forstå*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Nøra, S. (2010). Når barn skal høres, from <http://www.forskning.no/artikler/2010/juni/253583>
- Pape, H., & Stefansen, K. (2004). Den skjulte volden?: en undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep *NKVTS-rapport*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Rennestraum, R. E. (2011). *Bak lukkede dører: en kvalitativ studie av psykisk vold i nær relasjon*. (Masteroppgave), Diakonhjemmet høyskole.
- Solberg, A. (2007). Hur förhåller sig barn til våld i hemmet? . In M. Eriksson (Ed.), *Barn som opplever våld. Nordisk forskning och praktik*. Stockholm: Gothia.
- Solberg, P. (2013, 29. november). Barnedrap er svært sjelden, *Adressaavisa*. Retrieved from <http://www.adressa.no/nyheter/nordtrondelag/article8707795.ece>
- Sommerfeldt, M. B. (2012). *"Det finnes jo ingen fasit?": Om dilemma i barnevernundersøkelsen*. (Masteroppgave), Universitetet i Oslo.
- Stiklestad, S. S. (2007). Det biologiske prinsippets skiftende anvendelse. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 24 (2).
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thornquist, E. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori: for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tiller, P. O. (2006). Barn som sakkyndige informanter. Om forholdet mellom barnets verden og den voksnes intervjuer (Vol. 2). Barn Norsk senter for barneforskning.
- Van der Weele, J., Ansar, N., & Castro, Y. (2011a). Møte med foreldre som bruker oppdragervold - erfaringer fra arbeid med minoritetsforeldre. In Heltne & Steinsvåg (Eds.), *Barn som lever med vold i familien: grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Van der Weele, J., Ansar, N., & Castro, Y. (2011b). *Møte med foreldre som bruker oppdragervold- erfaringer fra arbeid med minoritetsforeldre. I: Heltne og Steinsvåg Barn som lever med vold i familien*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Weinehall, K. (1997). *Att växa upp i våldets närhet: ungdomars berättelser om våld i hemmet*. (Doktorexamen), Umeå universitet.
- Willig, C. (2001). *Introducing qualitative research in psychology: adventures in theory and method*. Buckingham: Open University Press.
- Winther Jørgensen, M., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Øverlien, C. (2010). Barn som opplever vold i hjemmet- Kunnskapsstatus, from http://www.nkvts.no/tema/Sider/Barnsomoplevervoldihjemmet_Kunnskapsstatus.aspx
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet: barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Øvreide, H. (2000). *Samtaler med barn: metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Vedlegg 1. Informasjon til informantene

Informasjon til mulige informanter i en undersøkelse om

”Barnevernkonsulenters arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre”.

Jeg heter Sara Roberts. Jeg er for tiden masterstudent i familierapi og systemisk praksis ved Diakonhjemmet høyskole i Oslo, og holder nå på med å skrive mastergradsoppgave som skal være ferdig våren 2013.

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at i løpet av 2010 mottok nesten 50 000 barn og unge i Norge tiltak fra barnevernet, en økning på 7 prosent fra året før. Hvor mange av disse barna som har blitt utsatt for vold er usikkert. Ifølge statistikken til SSB for 2010 ble det registrert totalt 13727 nye barn og unge med barnevernstiltak hvorav 843 barn og unge fikk barneverntiltak grunnet vold i hjemmet. Med bakgrunn i dette ønsker jeg å se på hvordan barnevernkonsulenter arbeider med disse sakene.

Jeg har stor forståelse for at arbeid med voldsproblematikk er komplekse saker som innebærer mange utfordringer og dilemmaer. I min undersøkelse er jeg interessert i å finne ut av barnevernkonsulenters syn, vurderinger og intervensjon i saker som omhandler vold.

For å undersøke dette vil jeg intervju 3- 5 barnevernskonsulenter fra ulike barneverntjenester. Intervjuene vil danne grunnlag for min masteroppgave. Deltagelse i undersøkelsen baserer seg på skriftlig informert samtykke fra den enkelte deltager. Dersom det er ønskelig kan den enkelte barnevernkonsulenten når som helst trekke seg fra undersøkelsen. Intervjuet beregnes til å vare i cirka 1 time. Jeg vil benytte meg av diktafon under intervjuet. Opptaket vil bli slettet når masteroppgaven når oppgaven har fått sensur, og blitt godkjent. Intervjuene vil bli transkribert, anonymisert og gjennomgått av undertegnede og veileder Ann- Kristin Johansen. Det er imidlertid kun meg selv som kjenner informantens identitet.

Hvis du kunne tenke deg å delta i undersøkelsen vil jeg gjerne at du tar kontakt med meg på email: sararoberts@live.no eller telefon 95107292 snarest mulig.

Oslo 23.10.2013

Med vennlig hilsen

Sara Roberts

Vedlegg 2. Samtykkeerklæring

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg bekrefter med dette å ha lest informasjonsskrivet om undersøkelsen
”Barnevernskonsulenters arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre”

Jeg gir herved mitt samtykke i å delta i undersøkelsen, og at intervjuet med meg kan benyttes slik det fremkommer i informasjonsskrivet.

(Signatur av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien.

(Signatur av masterstudent ved, Diakonhjemmets høgskole i Oslo, dato)

Vedlegg 3. Intervjuguide

Intervjuspørsmålene

Spesifikk erfaring

1. Kan du fortelle litt om din yrkesbakgrunn og erfaring med å jobbe med barn som har blitt utsatt for vold?
2. Kan du si litt om hvordan du/dere forholder dere til begrepet vold og oppdragervold?
3. Er det noen kjennetegn ved barn som opplever vold fra sine foreldre?
4. Har dere noen spesielle retningslinjer eller er det noe som er spesielt viktig å tenke på når man jobber med slike saker?
- 5- Hva legger du vekt på når du jobber med disse sakene?
- 7- Hvordan skaper du mening om begrepet ”barnets beste” i voldssaker?
- 8- Hva mener du om barns deltagelse i barnevernssaker?

6. Kan du fortelle om en gang du møtte et barn som hadde blitt utsatt for vold fra sine foreldre, hvor dere vurderte at det beste for barnet var å ikke bo hjemme?
 - Hvilke vurderinger ble gjort på forhånd, underveis og etterpå?
 - Hva tenkte du på forhånd, underveis og etterpå?
 - Har du gjort deg noen tanker i etterkant?
 - Hva har fungert/ikke fungert så godt?

7. Kan du fortelle om en gang du møtte et barn som hadde blitt utsatt for vold av sine foreldre, hvor dere vurderte at hjelpetiltak i hjemmet ville være det beste for barnet?
 - Hvilke vurderinger ble gjort på forhånd, underveis og etterpå?
 - Hva tenkte du på forhånd, underveis og etterpå?
 - Har du gjort deg noen tanker i etterkant ?
 - Hva har fungert/ikke fungert?

Refleksjoner

8. Hvordan forstår du at noen foreldre utøver vold mot barna de er veldig glad i?
9. Hva tenker du om ditt ansvar som barnevernskonsulent når du møter barn som har blitt utsatt for vold?
10. Har din erfaring med arbeid med barn som har blitt utsatt for vold noen påvirkning på deg som person i ditt arbeid?
11. Har du noen egne verdier som du tar med deg i ditt arbeid når du jobber med voldssaker i barneverntjenesten som du tror er nyttig for deg og andre?

Oppsummering

12. Er det noe vi har snakket om som du ønsker å justere, nyansere eller tilføye?

Vedlegg 4. Svar på søknad fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfages gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Anne Øfsti
Diakonhjemmet Høgskole
Postboks 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 11.11.2013

Vår ref: 36083 / 2 / LB

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 28.10.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>36083</i>	<i>Barnevernkonsulenters arbeid med barn som har opplevd vold fra sine foreldre</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Anne Øfsti</i>
<i>Student</i>	<i>Sara Roberts</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.07.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lene Christine M. Brandt

Kontaktperson: Lene Christine M. Brandt tlf: 55 58 89 26

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Sara Roberts sararoberts@live.no

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Utvalget består av barnevernkonsumenter som rekrutteres ved at barneverntjenesten viderefremidler kontakten/informasjonen om prosjektet på vegne av student. Interesserte informanter blir bedt om å ta kontakt direkte med student. Personvernombudet minner om at forespørsel må rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltagelse ivaretas.

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes skriftlig samtykke basert på skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår, forutsatt at det presiseres at det er frivillig å delta. Det kan gjerne også tilføyes at studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Setningen "Opptaket vil bli slettet når masteroppgaven har fått sensur, og blitt godkjent" bør omskrives, slik at det tydelig fremgår når dette senest er. Vi foreslår følgende formulering: "Opptaket og materialet vil senest slettes og anonymiseres når masteroppgaven har fått sensur, og blitt godkjent, senest innen 30.07.2014 (jf. dato for prosjektslutt i meldeskjema).

Vi ber om at revidert informasjonsskriv sendes til følgende adresse: personvernombudet@nsd.uib.no

Det er registrert i meldingen at identifiserende opplysninger om tredjepersoner kan bli registrert. Men det er også opplyst at slike tredjepersonopplysninger ikke er nødvendig for formålet. Vi anbefaler derfor at studenten ber informantene omtale andre (klienter) på en slik måte at de ikke kan identifiseres ifm. intervju (dvs. utelate navn og bakgrunnsopplysninger). Vi minner om at barnevernkonsumenter uansett ikke kan omtale barn/foresatte i identifiserbar form av hensyn til taushetsplikten. Vi gjør videre oppmerksom på at student i utgangspunktet har en informasjonsplikt overfor tredjeperson dersom personidentifiserende opplysninger skulle fremkomme. Eventuelt må disse opplysningene anonymiseres fortløpende.

Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Diakonhjemmet Høgskole AS sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av minnepenn til oppbevaring av personidentifiserende data. Det er oppgitt at koblingsnøkkelen vil oppbevares adskilt fra det øvrige datamaterialet.

Prosjektet skal avsluttes 30.07.2014 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. arbeidsplass, kjønn, yrke, alder) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.